

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Zielonej Górze

LZG.410.013.04.2020

Pan
Krzysztof Witkowski
Prezes Zarządu

Zielonogórskie Wodociągi i Kanalizacja
Sp. z o.o. w Zielonej Górze
ul. Zjednoczenia 110A
65-120 Zielona Góra

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/046 – Zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zielonogórskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. w Zielonej Górze, ul. Zjednoczenia 110A, 65-120 Zielona Góra (dalej: <i>ZWiK, Zakład, Przedsiębiorstwo lub Spółka</i>).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Krzysztof Witkowski, od 3 października 2017 r. pełniący funkcję Prezesa Zarządu Spółki (dalej: <i>Prezes</i>).
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej. 2. Zbieranie ścieków komunalnych. 3. Oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie osadów ściekowych. 4. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 30 września 2020 r., z wykorzystaniem dowodów powstałych przed/po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze
Kontrolerzy	1. Krzysztof Jodko, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LZG/95/2020 z dnia 10 listopada 2020 r. 2. Ewa Grosse, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LZG/94/2020 z dnia 10 listopada 2020 r.

(akta kontroli str.1-5)

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, ze zm., dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Spółka prawidłowo planowała, realizowała i zapewniła źródła finansowania przedsięwzięć na obszarze aglomeracji Zielona Góra³, w tym ujętych w V aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych⁴, mających na celu dalszą rozbudowę sieci kanalizacyjnej oraz pozostałej infrastruktury.

Opracowany przez Spółkę Plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych na lata 2017-2021⁵ określał zakres usług kanalizacyjnych, przedsięwzięcia rozwojowo-modernizacyjne, nakłady inwestycyjne oraz sposoby finansowania planowanych inwestycji, w tym ujętych w AKPOŚK 2017. Stwierdzone opóźnienia realizacji części przedsięwzięć względem przyjętych założeń⁶ – głównie z powodu długotrwałych procedur przetargowych oraz konieczności aneksowania umów o dofinansowanie – mogą nie sprzyjać dotrzymaniu terminu określonego w AKPOŚK 2017 zakończenia całości inwestycji⁷, przy czym Aglomeracja od 31 grudnia 2015 r. spełnia warunki zgodności z dyrektywą 91/271/EWG.

W okresie objętym kontrolą Przedsiębiorstwo posiadało ważne zezwolenia na zbiorowe odprowadzanie ścieków na obszarze swojej działalności, a także zgodnie z obowiązującymi wymogami oczyszczało ścieki komunalne i zagospodarowywało komunalne osady ściekowe oraz rzetelnie prowadziło ewidencje w tym zakresie. Natomiast nie w pełni rzetelnie prezentowano dane w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK za lata 2018-2019⁸.

Stan techniczny urządzeń i sieci kanalizacyjnych zapewniał ich prawidłową pracę. Na bieżąco monitorowano stan techniczny urządzeń oczyszczalni ścieków oraz przepompowni ścieków zlokalizowanych poza oczyszczalnią przeprowadzając wymagane przeglądy okresowe. Stwierdzono jednak, że Spółka zarządzała niektórymi składnikami infrastruktury kanalizacyjnej bez tytułu prawnego⁹.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Obszar aglomeracji, o równoważnej liczbie mieszkańców 198.087, z oczyszczalnią ścieków „Łącza” zlokalizowaną w Zielonej Górze, ul. Łężyca – Sportowa 1 obejmuje: Miasto Zielona Góra (z wyłączeniem sołectw: Barcikowice, Jany, Jarogniewice, Jeleniów, Kiepin, Ługowo, Sucha, położonych w obszarze Dzielnicy Nowe Miasto) oraz wieś Wilkanowo położoną w obszarze gminy Świdnica - uchwała nr XXI/252/16 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 20 czerwca 2016 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wyznaczenia aglomeracji Zielona Góra. Dalej: *Aglomeracja*.

⁴ Dalej: *AKPOŚK 2017*.

⁵ Dalej: *Plan Rozwoju* Opracowany Plan Rozwoju stanowił aktualizację uprzednio obowiązującego planu. Zakład zaktualizował plan w zakresie roku 2017 i 2018 oraz rozszerzył go na kolejne lata, tj. 2019-2021.

⁶ Dotyczy zadania pn. „Rozbudowa oczyszczalni ścieków dla aglomeracji Zielona Góra w zakresie instalacji fermentacji osadów wraz z wykorzystaniem biogazu oraz układem kogeneracji” (planowana data zakończenia zadania to 30 września 2021 r., podczas gdy w AKPOŚK 2017 przewidziano zakończenie inwestycji do 15 sierpnia 2021 r.) oraz zadania pn. „Renowacja kanalizacji na terenie aglomeracji Zielona Góra” (planowana data zakończenia zadania to 29 kwietnia 2022 r., podczas gdy w AKPOŚK 2017 przewidziano zakończenie inwestycji do 31 grudnia 2021 r.).

⁷ W AKPOŚK 2017 termin ten określano na 31 grudnia 2021 r.

⁸ Tj.: dane o długości czynnej kanalizacji sanitarnej na terenie Aglomeracji, liczbie mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego, zbiorników bezodpływowych i systemów indywidualnych, poniesionych wydatkach na realizację zadań w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków oraz ilości ścieków nieoczyszczonych odprowadzanych do odbiornika z systemu kanalizacyjnego i przelewów burzowych.

⁹ Dotyczy dwóch odcinków sieci kanalizacyjnej o łącznej długości 2,4 km oraz czterech przepompowni ścieków.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej

Opis stanu faktycznego

1.1. Planowanie gospodarki ściekowej

Zakład powstał w 2004 r.¹⁰ wskutek przekształcenia zakładu budżetowego w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością¹¹. Wpisu Spółki do rejestru dokonano 1 lipca 2004 r., pod numerem KRS 0000211506. Całość udziałów Spółki posiada gmina wiodąca w Aglomeracji, tj. Gmina Zielona Góra o statusie miejskim¹², a wysokość kapitału zakładowego wynosi 141.495.500 zł¹³. Przedmiotem działalności Spółki jest m.in.: pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, wykonywanie robót ogólnobudowlanych w zakresie obiektów liniowych, rurociągów, oraz wykonywanie instalacji wodno-kanalizacyjnych.

Nadzór nad działalnością Spółki stosownie do uregulowań zawartych w ustawie z dnia 9 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej¹⁴ oraz aktu założycielskiego Spółki sprawuje Rada Nadzorcza powoływana przez Zgromadzenie Wspólników, które zatwierdza sprawozdania Zarządu Spółki z jej działalności oraz sprawozdania finansowe za ubiegły rok obrotowy.

(akta kontroli str. 6-14)

W poszczególnych latach objętych kontrolą długość sieci kanalizacyjnej będącej w posiadaniu ZWiK na terenie Aglomeracji zwiększała się i wynosiła według stanu na koniec:

- 2018 r. - 386,1 km, tj. 378,4 km w Gminie wiodącej, w tym 270,4 km stanowiła kanalizacja sanitarna (71,5%), a 108 km kanalizacja ogólnospławna (28,5%) oraz 7,7 km w Gminie Świdnica wchodzącej w skład Aglomeracji (100% kanalizacja sanitarna);
- 2019 r. - 401,6 km, tj. 393,9 km w Gminie wiodącej, w tym 285,9 km stanowiła kanalizacja sanitarna (72,6%), a 108 km kanalizacja ogólnospławna (27,4%) oraz 7,7 km w Gminie Świdnica (100% km kanalizacja sanitarna);
- III kwartału 2020 r. - 404,9 km, tj. 397,2 km w Gminie wiodącej, w tym 289,2 km stanowiła kanalizacja sanitarna (72,8%), a 108 km kanalizacja ogólnospławna (27,2%) oraz 7,7 km w Gminie Świdnica (100% kanalizacja sanitarna).

Coroczny przyrost długości sieci kanalizacyjnej będącej własnością ZWiK był wynikiem budowy nowych odcinków sieci, tj. 14,3 km w 2019 r. i 2,1 km do końca września 2020 r. oraz przejęcia na majątek Spółki sieci wybudowanych przez prywatnych inwestorów, tj. 1,2 km w 2019 r. i 1,2 km do końca września 2020 r.

(akta kontroli str. 15-17)

¹⁰ Umowa Spółki z dnia 27 maja 2004 r. akt notarialny Repetytorium A.Numer 6177/2004.

¹¹ Uchwała Nr XVII/161/03 Rady Miasta Zielona Góra z dnia 25 listopada 2003 r. w sprawie przekształcenia Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Zielonej Górze w jednoosobową spółkę Gminy Zielona Góra o statusie miejskim.

¹² Dalej: *Gmina Zielona Góra* lub *Gmina wiodąca*.

¹³ Wg stanu na 24 grudnia 2020 r.

¹⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 679.

Ponadto Spółka zarządzała odcinkami sieci kanalizacyjnej o łącznej długości 3,3 km niebędącymi jej własnością, tj.:

- na podstawie umowy dzierżawy¹⁵ - sieć kanalizacji tłocznej o długości 0,9 km w Przysiółku Rybno w Gminie Świdnica;
- bez tytułu prawnego - sieć kanalizacyjna o długości 1,2 km w sołectwie Racula oraz 1,2 km poza Aglomeracją na osiedlu Ostoja w sołectwie Ochla, co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 15, 18-19, 229-230)

Urządzeniami kanalizacyjnymi, którymi w okresie objętym kontrolą zarządzała Spółka na terenie Aglomeracji były:

- miejska oczyszczalnia ścieków „Łącza”¹⁶ (dalej: *oczyszczalnia* lub *Łącza*) z pełną infrastrukturą, w tym kanałem dopływowym i kanałem odpływowym - na podstawie umowy użyczenia¹⁷ (od 1 stycznia 2009 r. do 1 stycznia 2019 r.), umowy dzierżawy¹⁸ (od 2 stycznia 2019 r. do 31 marca 2019 r.) oraz umowy ustanowienia odpłatnego prawa użytkowania¹⁹ (od 1 kwietnia 2019 r.);
- 82 przepompownie ścieków, w tym sześć nowo wybudowanych przepompowni ścieków oddanych do użytkowania 30 września 2019 r. - 75 przepompowni ścieków stanowiło własność Zakładu, a trzema przepompowniami ścieków Zakład zarządzał na podstawie umów dzierżawy²⁰. Cztery przepompownie ścieków eksploatowano bez tytułu prawnego²¹, co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 20-22, 229-230)

Poza obszarem Aglomeracji Spółka zarządzała osiedlową oczyszczalnią ścieków zlokalizowaną na osiedlu Ostoja w sołectwie Ochla na podstawie umowy dzierżawy²².

(akta kontroli str. 20)

Przedsiębiorstwo posiadało jeden punkt zlewny nieczystości płynnych zlokalizowany na terenie oczyszczalni.

(akta kontroli str. 20, 248)

W okresie objętym kontrolą Spółka posiadała wydane na czas nieoznaczony zezwolenia na zbiorowe odprowadzanie ścieków obejmujące obszar jej działania, tj. decyzje nr:

- GK.I.7015-3-2-28/04 Prezydenta Miasta Zielona Góra z dnia 20 lipca 2004 r. obejmującą zezwoleniem obszar miasta Zielona Góra;

¹⁵ Umowa nr 1/2015 z 4 maja 2015 r. zawarta z Nadleśnictwem Zielona Góra z siedzibą w Wilkanowie Przysiółek Rybno.

¹⁶ Zlokalizowana w Zielonej Górze przy ul. Łężyca - Sportowa 1.

¹⁷ Umowa nr 4/2009 z dnia 14 maja 2009 r. zawarta z Miastem Zielona Góra.

¹⁸ Umowa nr 1/GM/2018 z dnia 19 grudnia 2018 r. zawarta z Miastem Zielona Góra.

¹⁹ Umowa z 1 kwietnia 2019 r. zawarta z Gminą Zielona Góra, Akt notarialny Repetytorium A.Numer: 5165/2019 wraz z aneksem z 9 czerwca 2020 r. Repetytorium A.Numer: 7391/2020.

²⁰ Tj. przepompownia PS-4P ul. Przylep - Solidarności - umowa dzierżawy nr 15/RN/2020 z dnia 05.08.2020 r. zawarta z Gminą Zielona Góra, PS-5Drz ul. Drzonków - Olimpijska - umowa dzierżawy nr DI-BD9.7213.4.11.2019.MF z dnia 18.01.2019 r. z Miastem Zielona Góra oraz PS-6Drz ul. Drzonków - Jastrzębia - umowa dzierżawy nr 21/RN/2019 z dnia 31.12.2019 r. zawarta z Gminą Zielona Góra.

²¹ Tj. przepompownie ścieków: PS-14 Zielona Góra ul. Zamoyskiego, PS-9NK ul. Nowy Kisielin-Innowacyjna, PS-10NK ul. Nowy Kisielin-Innowacyjna, PS-3W Wilkanowo, Przysiółek Rybno.

²² Tj. umowy zawarte z Gminą Zielona Góra: od 1 września 2016 r. do 31 sierpnia 2019 r. na podstawie umowy nr 22/RN/2016 z 15 września 2016 r. oraz od 1 września 2019 r. na podstawie umowy nr 19/RN/2019 z 31.12.2019 r.

- RGG-7033/14/06 Wójta Gminy Zielona Góra z dnia 26 lutego 2006 r. obejmującą zezwoleniem teren Gminy Zielona Góra²³;
- ZUK-7033/1/08 Wójta Gminy Świdnica z dnia 24 września 2008 r. obejmującą zezwoleniem teren Gminy Świdnica.

(akta kontroli str. 23-35)

1.2. Planowanie realizacji przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej

Przedsiębiorstwo opracowało Plan Rozwoju, co stanowiło spełnienie wymogu określonego w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków²⁴.

Opracowany w listopadzie 2017 roku projekt planu, został przedłożony²⁵ Prezydentowi Miasta Zielona Góra (dalej: *Prezydent*), a w dniu 19 grudnia 2017 r. uchwalony przez Radę Miasta Zielona Góra²⁶. Plan Rozwoju zawierał m.in. planowany zakres usług wodociągowo-kanalizacyjnych (w tym zbiorowe odprowadzanie i oczyszczanie ścieków z Gminy Zielona Góra i zbiorowe odprowadzanie i oczyszczanie ścieków z miejscowości Wilkanowo w Gminie Świdnica), przedsięwzięcia rozwojowo-modernizacyjne w poszczególnych latach, nakłady inwestycyjne oraz sposoby finansowania planowanych inwestycji.

(akta kontroli str. 36-57)

Analiza opracowanego i przyjętego Planu Rozwoju w zakresie jego zgodności z AKPOŚK 2017 wykazała, że:

- plan uwzględniał działania inwestycyjne w zakresie budowy i modernizacji sieci kanalizacyjnych oraz modernizacji oczyszczalni ścieków stanowiące integralną część AKPOŚK 2017 (tj. zadania pn.: "Gospodarka ściekowa na terenie aglomeracji Zielona Góra – Etap IV" oraz "Gospodarka ściekowa na terenie aglomeracji Zielona Góra – Etap V" realizowane w ramach działania 2.3 Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach oś priorytetowa II Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020²⁷);
- planowane daty zakończenia inwestycji związanych z realizacją KPOŚK w zakresie budowy i modernizacji sieci kanalizacyjnych zapewniały dotrzymanie terminów określonych w niniejszym zakresie w AKPOŚK 2017, tj. zakończenie budowy i modernizacji sieci do 31 grudnia 2021 r.;
- planowany okres realizacji inwestycji w zakresie modernizacji oczyszczalni ścieków nie był zgodny z AKPOŚK 2017, tj. zadanie pn. „Rozbudowa oczyszczalni ścieków dla aglomeracji Zielona Góra w zakresie instalacji fermentacji osadów wraz z wykorzystaniem biogazu oraz układem kogeneracji” zaplanowano od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2021 r., podczas gdy planowany okres realizacji w AKPOŚK 2017 został określony od 1 lutego 2018 r. do 15 sierpnia 2021 r.;

²³ Stanowiący od 1 stycznia 2015 r. obszar miasta Zielona Góra w wyniku połączenia Miasta Zielona Góra z Gminą Zielona Góra.

²⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 2028 (dalej: *ustawa o zbiorowym odprowadzaniu ścieków*).

²⁵ W dniu 13 listopada 2017 r.

²⁶ Uchwała nr LXI.826.2017 Rady Miasta Zielona Góra z dnia 19 grudnia 2017 r. zmieniająca uchwałę w sprawie planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych „Zielonogórskich Wodociągów i Kanalizacji” Sp. z o.o. w Zielonej Górze.

²⁷ Dalej: *Fundusz Spójności POIiŚ 2014-2020*.

- w planie określono koszty realizacji wymienionych w nim przedsięwzięć wraz ze źródłami ich finansowania, niemniej jednak były one niższe od nakładów inwestycyjnych niezbędnych do realizacji inwestycji określonych w AKPOŚK 2017, tj. na sieci kanalizacyjne o 4.817,2 tys. zł²⁸, a na oczyszczalnię ścieków wraz z przeróbką osadu o 1.513,9 tys. zł²⁹.

(akta kontroli str. 56-62)

Odnosnie niezgodności planowanych kosztów oraz planowanych terminów realizacji Prezes wyjaśnił, że w ankiecie AKPOŚK 2017 zaprezentowano szacunkowe dane aktualne i zgodne z wiedzą posiadaną na moment opracowywania przedmiotowych dokumentów (informacje podawane w ankiecie AKPOŚK 2017 były sporządzane w październiku 2016 r.) W Planie Rozwoju zostały natomiast uwzględnione dane z harmonogramów realizacji będących załącznikami do podpisanych umów o dofinansowanie dla Projektów: „Gospodarka ściekowa na terenie aglomeracji Zielona Góra – Etap IV” oraz „Gospodarka ściekowa na terenie aglomeracji Zielona Góra – Etap V” (projekt Planu Rozwoju przygotowano w listopadzie 2017 r.).

(akta kontroli str. 228-229)

1.3. Monitorowanie zadań w zakresie gospodarki ściekowej

Spółka posiadała dane zarówno o ilości ścieków odprowadzanych systemem kanalizacji do oczyszczalni ścieków, jak i dowożonych taborem asenizacyjnym. I tak:

- w roku 2018 odprowadzono łącznie 10.042,9 tys. m³ ścieków komunalnych w tym zbiorczym system kanalizacyjnym do oczyszczalni ścieków 9.990,8 tys. m³ ścieków (9.986,1 tys. m³ (99,9%) ścieków z obszaru Aglomeracji do oczyszczalni ścieków Łącza oraz 4,7 tys. m³ (0,1%) ścieków spoza Aglomeracji do oczyszczalni w sołectwie Ochla), a taborem asenizacyjnym 52,1 tys. m³ (32,9 tys. m³ (63,1%) z obszaru Aglomeracji oraz 19,2 tys. m³ (36,9%) spoza Aglomeracji);
- w roku 2019 odprowadzono łącznie 10.413,1 tys. m³ ścieków komunalnych, w tym zbiorczym system kanalizacyjnym do oczyszczalni ścieków 10.367,2 tys. m³ ścieków (10.362,8 tys. m³ (99,9%) ścieków z obszaru Aglomeracji do oczyszczalni ścieków Łącza oraz 4,4 tys. m³ (0,1%) ścieków spoza Aglomeracji do oczyszczalni w sołectwie Ochla), a taborem asenizacyjnym 45,9 tys. m³ (26,7 tys. m³ (58,2%) z obszaru Aglomeracji oraz 19,2 tys. m³ (41,8%) spoza Aglomeracji);
- do końca września 2020 r. odprowadzono łącznie 7,919,4 tys. m³ ścieków komunalnych, w tym zbiorczym system kanalizacyjnym do oczyszczalni ścieków 7.874,6 tys. m³ ścieków (7.870,8 tys. m³ (99,9%) ścieków z obszaru Aglomeracji do oczyszczalni ścieków Łącza oraz 3,8 tys. m³ (0,1%) ścieków spoza Aglomeracji do oczyszczalni w sołectwie Ochla), a taborem asenizacyjnym 44,8 tys. m³ (30,6 tys. m³ (68,3%) z obszaru Aglomeracji oraz 14,2 tys. m³ (31,7%) spoza Aglomeracji).

(akta kontroli str. 101)

Analiza danych przedstawionych w sprawozdaniach Zarządu z działalności ZWiK za lata 2018-2019 wykazała, że całkowita ilość sprzedanej wody w 2018 r. i 2019 r. wynosiła odpowiednio 7.373 tys. m³ i 7.418,8 tys. m³, a odprowadzonych ścieków odpowiednio 6.116,6 tys. m³ i 6.304,1 tys. m³. Największy udział w sprzedaży wody i odprowadzaniu ścieków miały gospodarstwa domowe, tj. w 2018 r. 64,7%

²⁸ Planowano koszty w wysokości 65.046,8 tys. zł, podczas gdy w AKPOŚK 2017 wynosiły 69.864 tys. zł.

²⁹ Planowano koszty w wysokości 37.565,1 tys. zł, podczas gdy w AKPOŚK 2017 wynosiły 39.079 tys. zł.

całkowitej ilości sprzedanej wody i 74,4% odprowadzonych ścieków ogółem, a w 2019 r. 64,4% całkowitej ilości sprzedanej wody i 72,6% odprowadzonych ścieków ogółem.

Biorąc pod uwagę całkowitą ilość dostarczonej wody oraz ścieków wytworzonych na terenie objętym działalnością Przedsiębiorstwa udział ścieków wytworzonych i nieobjętych zbieraniem i ich oczyszczaniem wynosił 17% w 2018 r. i 15% w 2019 r. Natomiast w podziale na grupy poszczególnych odbiorców udział ścieków wytworzonych i nieobjętych zbieraniem i ich oczyszczaniem wynosił w przypadku:

- gospodarstw domowych 4,7% w 2018 r. (dostarczono 4.773,4 tys. m³ wody, odprowadzonych zostało 4.547,9 tys. m³ ścieków) oraz 4,2% w 2019 r. (dostarczono 4.777,2 tys. m³ wody, odprowadzonych zostało 4.578,2 tys. m³ ścieków);
- innych odbiorców 27,1% w 2018 r. (dostarczono 1.287,5 tys. m³ wody, odprowadzonych zostało 938,2 tys. m³ ścieków) oraz 24,4% w 2019 r. (dostarczono 1.276,3 tys. m³ wody, odprowadzonych zostało 964,7 tys. m³ ścieków);
- przemysłu 61,2% w 2018 r. (dostarczono 1.312,1 tys. m³ wody, odprowadzonych zostało 508,7 tys. m³ ścieków) oraz 56,5% w 2019 r. (dostarczono 1.365,3 tys. m³ wody, odprowadzonych zostało 593,7 tys. m³ ścieków).

(akta kontroli str. 63-101, 231)

Prezes wyjaśnił, że przyczyną tak znacznej różnicy pomiędzy ilością wody sprzedanej, a ilością odebranych ścieków w przypadku przemysłu jest niewątpliwie udział wody w procesach technologicznych, tak jak w przypadku największego odbiorcy wody w Zielonej Górze, tj. elektrociepłowni (woda pobierana przez elektrociepłownię wykorzystywana jest na cele chłodnicze procesu produkcji energii, a proces ten kończy się oddawaniem pary wodnej do atmosfery przez zespoły chłodnicze). W przypadku innych odbiorców (szkoły, przedszkola i żłobki) posiadających kuchnie dostarczona woda przetwarzana jest na napoje, posiłki i parę wodną. Ponadto instytucje (także urzędy, przychodnie lekarskie) charakteryzują się dużymi powierzchniami do mycia. Wodę bezpowrotnie zużytą stanowi również woda wykorzystywana do podlewania terenów zielonych, a w przypadku gospodarstw domowych do podlewania trawników i ogrodów. Ponadto różnica pomiędzy ilością ścieków odprowadzanych zbiorczym systemem kanalizacyjnym do oczyszczalni ścieków, a ilością odebranych ścieków wg sprzedaży usług wynika z faktu, że w skład ścieków komunalnych wchodzi ścieki bytowe lub mieszanina ścieków bytowych ze ściekami przemysłowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi będącymi skutkiem opadów atmosferycznych. Na terenie Zielonej Góry system kanalizacji ogólnospławny, który doprowadza do oczyszczalni wody opadowe i roztopowe - podobnie jak inne wody przypadkowe, stanowi ok. 30% systemu kanalizacji ogółem. Mając świadomość dużego udziału wód przypadkowych dopływających do oczyszczalni Spółka podjęła działania mające na celu ograniczenie ich dopływu. Jesteśmy w trakcie realizacji projektu (dokumentacja projektowa i przetargowa) pn. „Uporządkowanie gospodarki wodami opadowymi na obszarze Aglomeracji Zielona Góra – etap I”, który ma za zadanie uporządkowanie gospodarki wód opadowych na terenie miasta. Wśród zadań znalazły się inwestycje tj. budowa zbiorników retencyjno-chłonnych, separatorów zanieczyszczeń, budowa nowych i renowacja starych kolektorów deszczowych, rozdział kanalizacji ogólnospławnej a także elementy zielono-niebieskiej infrastruktury. Wszystkie te działania mają na celu odciążenie kolektorów ogólnospławnych i przekierowanie

wód opadowych do odbiorników naturalnych. Realizacja projektu (roboty budowlane) przewidziana jest na lata 2021-2023. Powyższy projekt zintensyfikuje działania Spółki, które ograniczą dopływ wód opadowych i przypadkowych do oczyszczalni.

(akta kontroli str. 101, 231, 457)

W zakresie gospodarki ściekowej w latach 2018-2020 (III kwartał) Spółka realizowała dwa zadania przewidziane dla Aglomeracji w AKPOŚK 2017, tj.:

- "Gospodarka ściekowa na terenie aglomeracji Zielona Góra - Etap IV" (dalej: *przedsięwzięcie nr 1*);
- "Gospodarka ściekowa na terenie aglomeracji Zielona Góra - Etap V" (dalej: *przedsięwzięcie nr 2*).

Ww. przedsięwzięcia finansowane były ze środków Funduszu Spójności, pożyczek z NFOŚiGW oraz środków własnych ZWiK (szerszy opis podjętych działań w celu zapewnienia środków na finansowanie i finansowania przedsięwzięć zawarto w pkt. 4.1. i 4.2. niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

(akta kontroli str. 102-103, 105)

W ramach przedsięwzięcia nr 1 realizowano zadania:

- „Rozbudowa oczyszczalni ścieków dla aglomeracji Zielona Góra w zakresie instalacji fermentacji osadów wraz z wykorzystaniem biogazu oraz układem kogeneracji” - realizację zadania z powodu wystąpienia konieczności wprowadzenia korekt zapisów dokumentacji przetargowej w zakresie jej zgodności z przepisami Prawa zamówień publicznych oraz konieczności procedowania zmian do umowy o dofinansowanie obejmujących zwiększenie kwoty jaką Spółka mogła przeznaczyć na realizację zamówienia i podpisanie stosowanego aneksu w związku z ceną oferty, która przewyższała kwotę jaką Spółka zamierzała przeznaczyć na realizację zadania, rozpoczęło z opóźnieniem w stosunku do daty rozpoczęcia zadania przewidzianej w AKPOŚK 2017 wynoszącym 357 dni. W konsekwencji przesunięciu uległa planowana data zakończenia inwestycji o 46 dni³⁰. Realizację zadania rozpoczęło 24 stycznia 2019 r.;
- „Budowa zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej dla sołectwa Zatonie w Zielonej Górze” - zadanie zrealizowano w latach 2017-2019 dotrzymując terminu zakończenia inwestycji przewidzianego w AKPOŚK 2017³¹. W okresie objętym kontrolą wybudowano 13 km sieci kanalizacji sanitarnej z 13,3 km sieci kanalizacyjnej przewidzianej do wybudowania w projekcie³² wraz z sześcioma nowo wybudowanymi przepompowniami ścieków;
- „Renowacja istniejącej sieci kanalizacyjnej na terenie Miasta Zielona Góra - Etap I” i „Renowacja istniejącej sieci kanalizacyjnej na terenie Miasta Zielona Góra - Etap II”³³ - termin zakończenia obu zadań tj. odpowiednio 30 kwietnia 2019 (faktyczna data zakończenia) oraz 13 maj 2021 r. (planowana data

³⁰ Planowana data zakończenia zadania to 30 wrzesień 2021 r., podczas gdy w AKPOŚK przewidziano zakończenie inwestycji w zakresie modernizacji oczyszczalni ścieków do 15 sierpnia 2021 r.

³¹ Realizację zadania zakończono 30 września 2019 r., podczas gdy termin zakończenia inwestycji w zakresie budowy sieci kanalizacyjnych przewidziany w AKPOŚK 2017 to 31 grudnia 2021 r.

³² Według Opisu Projektu (Załącznik nr 7 do umowy o dofinansowanie) będącego załącznikiem do aneksu nr POIS.02.03.00-00-0215/16-03 z dnia 28 kwietnia 2020 r. do umowy o dofinansowanie roboty budowlane (dodatkowe/uzupełniające) związane z budową sieci kanalizacji sanitarnej o długości 0,3 km zaplanowano na lata 2020-2021 jako wyodrębnione zadanie.

³³ Podział planowanego zakresu rzeczowego renowacji sieci kanalizacyjnej ze względów technicznych na dwa odrębne zadania rozpoczęte w różnych terminach.

zakończenia) nie przekracza terminu przewidzianego w AKPOŚK 2017 dla tej inwestycji³⁴. W okresie objętym kontrolą zmodernizowano 1,7 km sieci kanalizacyjnej z 2,5 km sieci kanalizacyjnej przewidzianej do modernizacji w projekcie.

W ramach przedsięwzięcia nr 2 realizowano zadania:

- „Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w sołectwie Ochla w Zielonej Górze” - w latach 2018-2020 (III kwartał) trwały roboty budowlane, zgodnie z założeniami przewidzianymi w AKPOŚK 2017³⁵. W ww. okresie wybudowano 1,2 km sieci kanalizacji sanitarnej z 27 km sieci kanalizacyjnej przewidzianej do wybudowania w projekcie oraz 0,75 km sieci kanalizacyjnej do przebudowy;
- „Renowacja kanalizacji na terenie aglomeracji Zielona Góra” - w wyniku problemów związanych z rozstrzygnięciem przetargów, tj. małą liczbą oferentów oraz przekroczeniami wartości złożonych ofert w stosunku do środków jakie zostały przeznaczone na realizację zadania (trzykrotnie przeprowadzono postępowanie przetargowe) oraz konieczności uzyskania zgody Instytucji Wdrażającej na zmiany do umowy o dofinansowanie w zakresie zwiększenia wartości zadania oraz przedłużenia terminu jego realizacji (podpisanie stosownego aneksu do umowy o dofinansowanie), realizację zadania rozpoczęto z opóźnieniem w stosunku do daty rozpoczęcia zadania przewidzianej w AKPOŚK 2017 wynoszącym 771 dni. W konsekwencji przesunięciu uległa planowana data zakończenia inwestycji o 161 dni³⁶. W projekcie przewidziano 4,17 km sieci kanalizacyjnej do wyremontowania (realizację rozpoczęto 10 grudnia 2020 r., a planowany termin zakończenia zadania to 10 czerwca 2022 r.);
- „Budowa magazynu do awaryjnego składowania międzyoperacyjnego osadów odwodnionych” - zadanie dodatkowe z zakresu inwestycji na oczyszczalni ścieków realizowane od 2020 r. (realizację rozpoczęto 2 września 2020 r., a planowany termin zakończenia zadania to 1 maja 2022 r.);
- „Budowa stanowiska czyszczenia specjalistycznych pojazdów technicznych” - zadanie dodatkowe z zakresu inwestycji na oczyszczalni ścieków realizowane od 2020 r. (realizację rozpoczęto 8 stycznia 2020 r., a planowany termin zakończenia zadania to 7 października 2021 r.).

(akta kontroli str. 102-103, 152-157, 204-205)

Aglomeracja od 31 grudnia 2015 r. spełniała warunki zgodności z dyrektywą 91/271/EWG w zakresie wyposażenia Aglomeracji w sieć kanalizacji sanitarnej na poziomie 98-99%, wydajności oczyszczalni ścieków oraz standardów oczyszczania ścieków (podwyższone oczyszczanie biogenów)³⁷, a przedsięwzięcia planowane w AKPOŚK 2017 były działaniami mającymi na celu dalszą rozbudowę sieci kanalizacyjnej oraz pozostałej infrastruktury.

(akta kontroli str. 107)

³⁴ Tj.: 31 grudnia 2021 r.

³⁵ Planowana data zakończenia realizacji zadania w niniejszym zakresie według AKPOŚK 2017 to 31 grudnia 2021 r. Roboty budowlane zakończono 15 marca 2021 r.

³⁶ Planowana data zakończenia zadania to 10 czerwca 2022 r., podczas gdy w AKPOŚK przewidziano zakończenie inwestycji w zakresie renowacji sieci kanalizacyjnych do 31 grudnia 2021 r.

³⁷ Spełnienie przez Aglomerację warunków zgodności z dyrektywą 91/271/EWG oraz osiągnięcie efektów ekologicznych w zakresie oczyszczania ścieków na oczyszczalni przed realizacją przez Spółkę przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej przewidzianych w V aktualizacji KPOŚK znalazło odzwierciedlenie w jej zapisach.

Zakładane efekty realizacji inwestycji zaplanowanych w AKPOŚK 2017 dotyczyły zmiany:

- ilości suchej masy osadów powstających na oczyszczalni - przed realizacją inwestycji 3.200 Mg s.m./rok, natomiast po zrealizowaniu inwestycji 2.240 Mg s.m./rok;
- metody przeróbki osadu na oczyszczalni poprzedzającej zagospodarowanie - przed realizacją inwestycji odwadnianie i stabilizacja chemiczna, natomiast po zrealizowaniu wszystkich inwestycji dodatkowo fermentacja osadów oraz wykorzystywanie biogazu do produkcji energii i ciepła na potrzeby własne.

(akta kontroli str. 108)

Osiągnięcie wartości docelowej (według umowy o dofinansowanie³⁸) przedsięwzięcia nr 1 w zakresie wskaźników produktu, tj. liczby przebudowanych oczyszczalni ścieków komunalnych (1 szt.), liczby oczyszczalni ścieków komunalnych wspartych w zakresie przeróbki/zagospodarowania osadów ściekowych (1 szt.), długości wybudowanej kanalizacji sanitarnej (13,3 km) oraz długości wyremontowanej kanalizacji sanitarnej (2,5 km) zaplanowano na rok 2021, a w zakresie wskaźników rezultatu bezpośredniego (uznawanych za efekt ekologiczny), tj. liczby nowych użytkowników sieci kanalizacyjnej, którzy przyłączyli się do sieci w wyniku realizacji projektu (580 RLM), liczby dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków (580 RLM) oraz ilości suchej masy komunalnych osadów ściekowych poddawanych procesom przetwarzania (3,3 tys. Mg/rok) zaplanowano na rok 2022.

(akta kontroli str. 109-157)

Osiągnięcie wartości docelowej (według umowy o dofinansowanie³⁹) przedsięwzięcia nr 2 w zakresie wskaźników produktu, tj. liczby przebudowanych oczyszczalni ścieków komunalnych (1 szt.), długości wybudowanej kanalizacji sanitarnej (27 km), długości wyremontowanej kanalizacji sanitarnej (4,17 km) oraz długości przebudowanej kanalizacji sanitarnej (0,75 km) zaplanowano na rok 2022, a w zakresie wskaźników rezultatu bezpośredniego (uznawanych za efekt ekologiczny), tj. liczby nowych użytkowników sieci kanalizacyjnej, którzy przyłączyli się do sieci w wyniku realizacji projektu (1.909 RLM), liczby dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków (1.909 RLM) zaplanowano na rok 2023.

(akta kontroli str. 158-205)

Ponadto w okresie objętym kontrolą realizowano ze środków własnych ZWiK zadania nieuwjęte w AKPOŚK 2017, jednakże przewidziane w Planie Rozwoju, tj.:

- budowę sieci wodociągowej i sieci kanalizacji sanitarnej przy ul. Gorzowskiej w Zielonej Górze - od listopada 2017 r. do marca 2018 r.;
- budowę systemu sterowania węzłem oczyszczania mechanicznego i biologicznego oczyszczalni ścieków Łącza – od czerwca 2020 r.;
- budowę sieci kanalizacji sanitarnej przy ul. Sopockiej, ul. Trójmiejskiej, ul. Osiedle Kaszubskie, ul. Puckiej i ul. Szosa Kisielińska w Zielonej Górze - od stycznia do czerwca 2020 r.
- budowę sieci wodociągowej oraz sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Suwalskiej i ul. Mrągowskiej w Zielonej Górze - od lutego 2019 r.;

³⁸ Aneks nr POIS.02.03.00-00-0215/16-03 z dnia 28 kwietnia 2020 r. do umowy o dofinansowanie.

³⁹ Aneks nr POIS.02.03.00-00-0238/17-02 z dnia 26 czerwca 2020 r. do umowy o dofinansowanie.

- budowę sieci kanalizacji sanitarnej w systemie grawitacyjno-tłocznym wraz z odgałęzieniem do granic posesji przy ul. Batorego w Zielonej Górze - od marca 2019 r.;
- przebudowę istniejącej kanalizacji sanitarnej wraz z budową zbiornika do PS-10 i przyłącza wodociągowego ul. Botaniczna w Zielonej Górze - od listopada 2017 r. do stycznia 2018 r.;
- budowę sieci kanalizacji sanitarno-wodociągowej w ul. Łężycy - Porzeczkowa w Zielonej Górze – od kwietnia 2020 r. do czerwca 2020 r.;
- przebudowę sieci kanalizacyjnej w ul. Lwowskiej w Zielonej Górze - od marca 2020 r. do maja 2020 r.;
- budowę sieci kanalizacji sanitarnej przy ul. Trójmiejskiej w Zielonej Górze - od stycznia 2018 r. do kwietnia 2018 r.,

oraz nieuwjęte w Planie Rozwoju, tj.:

- budowę odwodnienia liniowego wód opadowych odcinka drogi na terenie oczyszczalni przy ul. Łężycy w Zielonej Górze - od lutego 2018 r. kwietnia 2018 r. (podjęto ze względu na konieczność przeciwdziałania gromadzeniu się znacznych ilości wody na drodze podczas występowania intensywnych opadów);
- budowę sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Mahoniowa - Waniliowa w Zielonej Górze – od kwietnia 2019 r. do stycznia 2020 r. (podjęto w celu dokończenia rozbudowy systemu kanalizacji sanitarnej na osiedlu "Kolorowe", w tym na prośbę właścicieli przyległych nieruchomości);
- budowę sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej - Kąpielowa w Zielonej Górze – od stycznia 2020 r. do kwietnia 2020 r. (podjęto w celu zapewnienia możliwości przyłączenia przyległych nieruchomości do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej).

(akta kontroli str. 36-55, 104-105, 230-231)

Efektami rzeczowymi osiągniętymi dzięki realizacji ww. zadań była rozbudowa systemu kanalizacyjnego i jego usprawnienie (oddano do użytkowania 2,7 km sieci sanitarnej wybudowanej na terenie miasta Zielona Góra⁴⁰) oraz usprawnienie istniejącego systemu sterowania i monitorowania procesu technologicznego oczyszczalni ścieków.

(akta kontroli str. 16-17, 103-104, 106)

Na podstawie udzielonego przez Prezydenta Miasta pełnomocnictwa Prezes sporządzał sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2018 r. i 2019 r. Ww. sprawozdania zostały złożone do Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie (dalej: *PGW Wody Polskie*) w terminach określonych w art. 89 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne⁴¹, tj. za 2018 r. - 31 stycznia 2019 r.⁴², a za 2019 r. - 24 lutego 2020 r.⁴³ PGW Wody Polskie nie wzywały ZWiK do uzupełnienia sprawozdań na podstawie art. 90 ust. 2 Prawa Wodnego.

(akta kontroli str. 206-210)

⁴⁰ M.in. wybudowano odcinek kanalizacji sanitarnej o długości 260,8 m (ul. Trójmiejska) w 2019 r. oraz odcinki sieci sanitarnej o długości 229,25 m (ul. Kąpielowa), 51,94 m (ul. Lwowska), 376,1 m (ul. Łężycy – Porzeczkowa), 1.095,89 m (ul. Sopocka, ul. Trójmiejska, ul. Osiedle Kaszubskie, ul. Pucka i ul. Szosa Kisielińska) do końca września 2020 r.

⁴¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 624, ze zm. (dalej: *Prawo Wodne*).

⁴² Tj. za pośrednictwem Departamentu Przedsiębiorczości i Gospodarki Komunalnej Urzędu Miasta Zielona Góra (dalej: *DPIGK*).

⁴³ Tj. w tym samym dniu do DPIGK oraz PGW Wody Polskie.

Spółka w ww. sprawozdaniach przedstawiła dane w oparciu o prowadzone pomiary ilości ścieków wytworzonych na terenie działania Przedsiębiorstwa w Aglomeracji odprowadzanych siecią kanalizacyjną i dostarczanych taborem asenizacyjnym do oczyszczalni oraz rzetelne dane o suchej masie wytworzonych komunalnych osadów ściekowych⁴⁴. Jednakże dane o długości czynnej kanalizacji sanitarnej na terenie Aglomeracji, liczbie mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego, zbiorników bezodpływowych i systemów indywidualnych, poniesionych wydatkach na realizację zadań w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków oraz ilości ścieków nieoczyszczonych odprowadzanych do odbiornika z systemu kanalizacyjnego i przelewów burzowych nie były w pełni rzetelne (zgodne ze stanem faktycznym), co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 101, 211-213, 232, 302)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Spółka zarządzała bez tytułu prawnego:

- odcinkami sieci kanalizacyjnej o długości 1,2 km w sołectwie Racula w Aglomeracji oraz 1,2 km poza Aglomeracją na osiedlu Ostoja w sołectwie Ochla (co stanowiło łącznie 0,8% kanalizacji sanitarnej zarządzanej przez Spółkę⁴⁵);
- czterema przepompowniami ścieków (co stanowiło 4,9% wszystkich przepompowni zlokalizowanych poza oczyszczalnią ścieków⁴⁶), tj. trzema przepompowniami zlokalizowanymi w Zielonej Górze (przy ul.: Zamoyskiego - PS-14, Nowy Kisielin-Innowacyjna - PS-9NK i PS-10NK) oraz jedną przepompownią zlokalizowaną w Gminie Świdnica w sołectwie Wilkanowo, Przysiółek Rybno - PS-3W).

Powyższe skutkowało brakiem uregulowań w zakresie uprawnień i obowiązków stron, tj. Spółki i właścicieli ww. składników infrastruktury kanalizacyjnej eksploatowanej/zarządzanej przez ZWiK. Ponadto w konsekwencji nieujęcia ww. składników w ewidencji środków trwałych przyjętych na majątek Spółki⁴⁷, Spółka podawała nieprawidłową całkowitą długość sieci kanalizacyjnej na obszarze Aglomeracji w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK za lata 2018-2019.

(akta kontroli str. 15, 18-20, 211, 229-230)

Odnośnie bezumownie eksploatowanej sieci kanalizacyjnej Prezes wyjaśnił, że: *Przekazywanie majątku sieci kanalizacyjnej po byłym KZG było prowadzone przy współpracy z Urzędem Miasta Zielona Góra na bieżąco, po weryfikacji dokumentacji archiwalnej z KZG ze stanem rzeczywistym istniejącej kanalizacji (mapy, wizje lokalne). Proces weryfikacji sieci kanalizacyjnej i przygotowania aportu, jest bardzo czasochłonny, do dnia dzisiejszego nie przekazano nam aportem ostatniej części sieci kanalizacyjnej z sołectwa Racula. Sieć kanalizacyjna poza Aglomeracją na osiedlu Ostoja w sołectwie Ochla nie znajduje się w dokumentacji archiwalnej KZG, i wymaga przeprowadzenia inwentaryzacji i wyceny. Spółka wystąpi do Urzędu Miasta Zielona Góra o zawarcie umowy bezpłatnego użyczenia powyższych sieci kanalizacyjnych do czasu ich przekazania aportem na majątek Spółki.*

⁴⁴ Poza jednym wyjątkiem w 2019 r.

⁴⁵ Według stanu na 30 września 2020 r.

⁴⁶ Według stanu na 30 września 2020 r.

⁴⁷ Brak kart inwentaryzacyjnych.

Odnośnie bezumownie eksploatowanych przepompowni ścieków Prezes wyjaśnił, że: Właścicielem przepompowni ścieków PS-9NK przy ulicy Nowy Kisielin-Innowacyjna jest Urząd Miasta Zielona Góra. W związku z upływem okresu trwałości projektu z końcem 2019 roku przepompownia miała zostać przekazana aportem na majątek Spółki, z powodu pandemii wirusa Covid -19, prace związane z aportem uległy opóźnieniu. Przepompownia ścieków PS-10NK jest w okresie trwałości projektu i na gwarancji. Obiekt jest wpięty do naszego zdalnego systemu monitoringu przepompowni ścieków. Nasze służby informują wykonawcę o zaistniałych problemach, i są one usuwane w ramach gwarancji przez wykonawcę. Spółka wystąpi do Urzędu Miasta Zielona Góra o zawarcie umów bezpłatnego użyczenia powyższych obiektów do czasu przekazania aportem na majątek Spółki.

Właścicielem przepompowni ścieków PS-14 przy ul. Zamojskiego jest KTBS w Zielonej Górze, który nie przekazał nam przedmiotowej przepompowni ścieków wraz z przekazanymi sieciami kanalizacyjnymi. W związku z rozbudową osiedla przy ulicy Zamojskiego wykonywany jest projekt nowej przepompowni ścieków, której wybudowanie do końca tego roku spowoduje przejście ścieków z nowo budowanych bloków, jak i zlewni przepompowni PS-14. Po wybudowaniu nowej przepompowni, właściciel PS14 zostanie poinformowany, o wyłączeniu z naszego systemu kanalizacyjnego tego obiektu.

W przypadku przepompowni ścieków PS-3W Przysiółek Rybno 05 listopada 2019 roku wygasła umowa dzierżawy infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej pomiędzy Spółką a Gminą Świdnica. W wyniku rozmów telefonicznych w sprawie podpisania aneksu otrzymaliśmy informację z Gminy Świdnica o przedłużającej się chorobie Wójta Gminy Świdnica. W piśmie z 24 czerwca 2020 roku zaprosiliśmy na spotkanie przedstawicieli gminy Świdnica w sprawie uporządkowania spraw infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej. Z powodu pandemii wirusa Covid-19, spotkanie to odbyło się w drugiej połowie września. Na spotkaniu dowiedzieliśmy się o ciężkim stanie zdrowia Wójta Gminy Świdnica. W dniu 15 października 2020 r. wysłaliśmy do Gminy Świdnica aneks do umowy dzierżawy, w dniu 27 października 2020r. otrzymaliśmy pisemną informację o śmierci wójta, powołaniu komisarza, który przeprowadzi wybory nowego wójta w grudniu 2020, z powodu pandemii wybory zostały przełożone na styczeń, a następnie kwiecień 2021.

(akta kontroli str. 229-230)

2. Dane zawarte w sporządzonych sprawozdaniach z realizacji KPOŚK za lata 2018-2019 nie były w pełni rzetelne (zgodne ze stanem faktycznym), gdyż:
 - wykazano 281 km sieci kanalizacji sanitarnej w Aglomeracji na koniec 2018 r. oraz 293,6 km sieci kanalizacji sanitarnej w Aglomeracji na koniec 2019 r., podczas gdy całkowita długość sieci kanalizacji sanitarnej na obszarze Aglomeracji wynosiła na koniec roku sprawozdawczego odpowiednio 280,2 km i 295,7 km;
 - w sprawozdaniach za lata 2018-2019 Spółka wykazała odpowiednio 133.266 i 133.346 mieszkańców korzystających z systemu kanalizacyjnego, 3.374 i 3.294 mieszkańców obsługiwanych przez tabor asenizacyjny oraz 330 mieszkańców obsługiwanych przez systemy indywidualne (przydomowe oczyszczalnie ścieków), podczas gdy Spółka nie posiadała danych (ewidencji) w niniejszym zakresie. Spółka dysponowała jedynie danymi o liczbie czynnych przyłączy kanalizacyjnych oraz liczbie zawartych umów o odprowadzanie ścieków;
 - wykazano koszty związane z wybudowaniem sieci kanalizacyjnej w wysokości 2.787,6 tys. zł w 2018 r. oraz 7.434 tys. zł w 2019 r., podczas

gdy rzeczywiste nakłady poniesione na ten cel wyniosły odpowiednio 2.625,6 tys. zł oraz 9.434,8 tys. zł;

- wykazano koszty związane z inwestycjami na oczyszczalni w wysokości 55,7 tys. zł w 2018 r. oraz 16 tys. zł w 2019 r., podczas gdy rzeczywiste nakłady poniesione na ten cel wyniosły odpowiednio 61 tys. zł oraz 495,3 tys. zł;
- wykazano, że wytworzone w 2019 r. komunalne osady ściekowe w ilości 2.326 Mg s.m./rok poddano procesowi R10 - obróbce na powierzchni ziemi przynoszącej korzyści dla rolnictwa z przeznaczeniem do uprawy roślin przeznaczonych na kompost, podczas gdy były to osady ściekowe przeznaczone do uprawy roślin nieprzeznaczone do spożycia i produkcji pasz;
- wykazano zerowe wartości nieoczyszczonych ścieków odprowadzonych do przelewu burzowego w 2018 roku, podczas gdy odnotowano 29,7 tys.m³/rok w tym okresie.

(akta kontroli str. 101, 211-213, 232, 302)

Prezes wyjaśnił, że:

- *rozbieżności w wykazanej długości sieci kanalizacji sanitarnej na terenie aglomeracji Zielona Góra wynikają z długości odcinków sieci eksploatowanej przez Spółkę, dla której procedury przekazania na majątek Spółki nie zostały jeszcze zakończone;*
- *(...) dane zawarte w sprawozdaniach z KPOŚK dotyczące liczby mieszkańców podłączonych do sieci kanalizacyjnej, korzystających ze zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków są danymi szacunkowymi. W sprawozdaniu KPOŚK za rok 2018 rzeczywistą liczbę mieszkańców przyjęto na podstawie danych z Uchwały aglomeracji Zielona Góra. Liczbę mieszkańców korzystających ze zbiorników bezodpływowych oraz liczbę mieszkańców korzystających z przydomowych oczyszczalni określono w sposób szacunkowy m.in. na podstawie liczby mieszkańców planowanych do podłączenia do budowanej sieci kanalizacji sanitarnej. Na potrzeby sporządzenia sprawozdania przyjęto, że na terenie aglomeracji Zielona Góra znajduje się ok. 110 szt. Oczyszczalni przydomowych obsługujących ok. 330 mieszkańców oraz ok. 1100 zbiorników bezodpływowych obsługujących ok. 3.300 mieszkańców (3Mk x 1 szt.). Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacji sanitarnej stanowiła różnicę pomiędzy rzeczywistą liczbą mieszkańców, a liczbą korzystających ze zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni. W sprawozdaniu KPOŚK za rok 2019 sposób prezentacji danych był analogiczny jak w roku 2018 z tym, że dodatkowo w danych uwzględniono szacunkową liczbę mieszkańców podłączonych do sieci kanalizacyjnej w roku sprawozdawczym w ilości ok. 80 osób;*
- *różnice w zakresie poniesionych kosztów związanych z wybudowaniem sieci kanalizacji sanitarnej oraz kosztów związanych z inwestycjami na oczyszczalni ścieków pomiędzy sprawozdaniami z realizacji KPOŚK, a rzeczywistymi nakładami wynikają z ujęcia w danych przedstawionych w sprawozdaniach z realizacji KPOSK 2018 i 2019, głównie w oparciu o harmonogramy płatności aktualne na dany okres, jednakże bez ostatecznej weryfikacji z księgowością rzeczywiście wydatkowanych środków;*
- *(...) w części dotyczącej metod unieszkodliwiania/odzysku osadów wystąpiła oczywista omyłka pisarska. W kol. 107 - RIO - do uprawy roślin*

przeznaczonych na kompost omyłkowo wpisano wartość wytworzonych osadów ściekowych w ilości 2326 Mg s.m./rok. Wartość ta powinna być wpisana w kol. 108 - RIO - do uprawy roślin nie przeznaczonych do spożycia i pasz;

- *w ankiecie sprawozdawczej z realizacji KPOSK za rok 2018, autor nie umieścił odpowiednio sprecyzowanej pozycji dotyczącej nieoczyszczonych ścieków odprowadzonych do przelewu burzowego, (takie zapisy pojawiły się w ankietach w latach późniejszych), a jedynie pozycję zatytułowaną „ilość ścieków nieoczyszczonych w aglomeracji”. Z uwagi na wieloznaczność przedmiotowego zapisu aby uniknąć podawania nieprawdziwych informacji nie wpisano w tej pozycji żadnych danych. Nadmienić przy tym należy, że powyższe działanie nie spotkało się z negatywną uwagą instytucji weryfikującej i dokument został zaakceptowany.*

(akta kontroli str. 232, 302, 444)

OCENA CZĄSTKOWA

Przedsiębiorstwo posiadało ważne zezwolenia na zbiorowe odprowadzanie ścieków na obszarze swojego działania. Opracowany przez Spółkę Plan Rozwoju zawierał m.in. planowany zakres usług kanalizacyjnych, przedsięwzięcia rozwojowo-modernizacyjne w poszczególnych latach, nakłady inwestycyjne oraz sposoby finansowania planowanych inwestycji, co stanowiło spełnienie art. 21 ust. 1 i 2 ustawy o zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Wykaz zaplanowanych przedsięwzięć rozwojowo-modernizacyjnych w poszczególnych latach obejmował w szczególności przedsięwzięcia zaplanowane w V aktualizacji KPOSK.

Spółka posiadała i prawidłowo prezentowała w sprawozdaniach z realizacji KPOSK za lata 2018-2019 dane o ilości ścieków odprowadzanych systemem kanalizacji do oczyszczalni ścieków z terenu Aglomeracji oraz terenu nieobjętego Aglomeracją, a także dane o ilości ścieków dowożonych z terenu Aglomeracji oraz z terenu nieobjętego Aglomeracją, natomiast w pozostałym zakresie nie wszystkie dane wykazywano w sposób rzetelny. Stwierdzono również zarządzanie nielicznymi składnikami infrastruktury kanalizacyjnej bez tytułu prawnego.

OBSZAR

2. Zbieranie ścieków komunalnych

Spółka nie posiadała rzetelnych (kompletnych i aktualnych) informacji o liczbie mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej, przydomowych oczyszczalni ścieków, zbiorników bezodpływowych. W ZWiK nie ewidencjonowano także liczby użytkowanych przez mieszkańców przydomowych oczyszczalni ścieków oraz zbiorników bezodpływowych. Zakład dysponował danymi odnośnie liczby czynnych przyłączy kanalizacyjnych, tj. narastająco na koniec 2018 r., 2019 r. i koniec września 2020 odpowiednio 7.328 i 7.595 i 7.827 oraz liczby zawartych umów o odprowadzanie ścieków odpowiednio 14.683 i 15.116 i 15.409.

(akta kontroli str. 213-214, 232)

Prezes wyjaśnił, że: *ZWiK nie prowadzi ewidencji mieszkańców i nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej, a także ewidencji przydomowych oczyszczalni i zbiorników bezodpływowych na terenie Miasta Zielona Góra. Powyższe wynika z charakteru prowadzonej działalności, a w konsekwencji z braku konieczności gromadzenia takich informacji. Spółka dysponuje liczbą zawartych umów oraz ewidencją przyłączy.*

(akta kontroli str. 232)

Przedsiębiorstwo w okresie objętym kontrolą nie wnioskowało do Prezydenta Miasta o podjęcie działań w celu zapewnienia podłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej wszystkich nieruchomości, z uwagi na podejmowane samodzielnie działania, a mianowicie w celu zwiększania liczby użytkowników sieci kanalizacyjnej Spółka podawała do publicznej wiadomości informacje o możliwości podłączenia nieruchomości do sieci. I tak:

- na stronie internetowej Spółki⁴⁸ - publikowano aktualności dotyczące realizowanych projektów inwestycyjnych, informowano o możliwości przyłączenia nieruchomości w sołectwie Zatonie, oraz podawano szczegółowe informacje na temat procedury przyłączenia do wybudowanej sieci⁴⁹;
- w prasie lokalnej, tj. Gazecie Lubuskiej oraz dodatku Moje Miasto - publikowano artykuły sponsorowane;
- wykonano ulotki rozpowszechniane w urzędach oraz rozdawane m.in. mieszkańcom na zebraniach sołeckich, wrzucano je również mieszkańcom do skrzynek pocztowych przez pracowników ZWiK odczytujących stan liczników wody - w ulotkach informowano m.in. o tym, że mieszkańcy mają obowiązek podłączyć własne nieruchomości do sieci kanalizacyjnej i w tym celu zobowiązani są wystąpić o warunki przyłączenia;
- wystosowano listy do mieszkańców o możliwości podłączenia do sieci. Listy były wrzucane do skrzynek pocztowych oraz rozdawane przez sołtysów wraz z drukiem wniosku o wydanie warunków przyłączenia.

(akta kontroli str. 214-223)

Przedsiębiorstwo prowadziło ewidencję awarii sieci kanalizacyjnych i przyłączy. W kontrolowanym okresie wystąpiło łącznie 46 awarii, w tym w 2018 r. - 13 awarii (dziewięć awarii sieci i cztery awarie przyłączy), w 2019 r. - 29 awarii (26 awarii sieci i trzy awarie przyłączy) oraz do końca III kwartału 2020 r. - cztery awarie sieci, w tym jedna awaria skutkująca wyłączeniem fragmentu sieci⁵⁰.

Wśród głównych przyczyn awarii były: korozja oraz ubytki w rurach betonowych w dziewięciu przypadkach (19,6%), pęknięcie rury kamionkowej w dziewięciu przypadkach (19,6%), w tym pęknięcie na połączeniu kielichowym (w dwóch przypadkach), nieszczelność studni kanalizacyjnych w sześciu przypadkach (13%), nieszczelność na włączeniu przykanalika w czterech przypadkach (8,7%), nieszczelność na połączeniach rur w dziesięciu przypadkach (21,7%) oraz uszkodzenia mechaniczne przez podmioty zewnętrzne w pięciu przypadkach (10,9%).

(akta kontroli str. 234-246)

Kierownik Wydziału Sieci Wod.-Kan. wyjaśnił, że: *Awarie sieci kanalizacyjnej, które wystąpiły w latach 2018-2020 na terenie aglomeracji Zielona Góra w 84,7% wystąpiły na sieciach wybudowanych w latach 1960-1990. Stosowane wówczas materiały (rury, kształtki połączeniowe, studnie kanalizacyjne itp.) były bardzo słabej jakości. W większości do budowy kanalizacji sanitarnej i ogólnospławnej stosowano rury betonowe, które są nieodporne na korozję siarczanową jaka występuje w środowisku ścieków sanitarnych.*

W celu wyeliminowania awarii na sieciach kanalizacji grawitacyjnej podjęto działania w postaci przeglądów kamerą CCTV i typowania kanałów do renowacji w technologii bezwykopowej, tzw. „rękawem” nasączonym żywicą, utwardzoną termicznie, wraz

⁴⁸ <https://www.zwik.zgora.pl/2019/11/gotowa-kanalizacja-w-zatoniu-mozna-juz-przylaczac-sie-do-sieci/>

⁴⁹ <https://www.zwik.zgora.pl/strefa-klienta/dla-klienta/przylaczanie-do-sieci-wod-kan/>

⁵⁰ Awaria miała miejsce 2 kwietnia 2020 r. przy ul. Trasa Północna w Zielonej Górze.

z renowacją studni kanalizacyjnych [...] Dodatkowo poddaje się inspekcji za pomocą kamery CCTV wszystkie nowe inwestycje, które są prowadzone przez naszą Spółkę lub firmy zewnętrzne celem wyeliminowania błędów podczas montażu rur oraz przy ich zasypie.

(akta kontroli str. 239)

Ustalono, że w przypadku awarii skutkującej koniecznością wyłączenia z eksploatacji fragmentu sieci (awaria miała miejsce na kanale sanitarnym, którym odbierane są ścieki od mieszkańców ul. Zdrojowej, Ruczajowej, Strumykowej, części ulicy Rzeźniczaka i Sulechowskiej), z uwagi na zapadnięcie kanału na odcinku 5 mb i blokadę przepływu ścieków przystąpiono do ich przepompowywania za pomocą wozów asenizacyjnych. W kolejnym dniu sprowadzono pompę o wydajności 400 m³/h wraz z osprzętem, za pomocą której ścieki były przepompowywane rurociągiem zastępczym na odcinku 120 mb z pominięciem uszkodzonego odcinka. W miejsce uszkodzonej rury betonowej zamontowano rurę PCV. Prace przy usuwaniu awarii trwały od 2 do 9 kwietnia 2020 r., a przepompowywanie ścieków trwało 96 godzin.

Pozostałe awarie w zależności od przebiegu uszkodzonych odcinków sieci kanalizacyjnej skutkowały jedynie utrudnieniami w ruchu pieszym lub samochodowym.

(akta kontroli str. 240-246)

Spółka w okresie objętym kontrolą wykonywała okresowe kontrole (roczne i pięcioletnie) stanu technicznego urządzeń kanalizacyjnych zlokalizowanych poza terenem oczyszczalni ścieków⁵¹ podlegających ww. kontrolom tj. przepompowni ścieków, co stanowiło spełnienie obowiązków wynikających z art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁵².

W wyniku przeprowadzonych przeglądów stwierdzono, że przepompownie ścieków znajdowały się w należyтым stanie technicznym, zapewniającym dalsze ich bezpieczne użytkowanie.

Ponadto w dokumentacji Zakładu znajdowały się dla każdej z badanych przepompowni ścieków:

- protokoły z okresowych kontroli przewodów kominowych - wentylacyjnych - każdorazowo stwierdzono, że objęte kontrolą przewody kominowe oraz inne elementy urządzeń kominowych odpowiadały przepisom, a wykonane konstrukcje i elementy mieściły się w obowiązujących normach;
- protokoły z pomiarów ochronnych wraz z orzeczeniem o przydatności instalacji elektrycznej do eksploatacji.

(akta kontroli str. 258)

Ponadto Spółka prowadziła bieżącą kontrolę obiektów przepompowni ścieków za pomocą systemu monitoringu przepompowni ścieków – nadzór zdalny oraz przy udziale brygad objazdowych – cotygodniowe oględziny wykonywane na obiektach.

(akta kontroli str. 259-260)

⁵¹ Badaniem objęto pięć przepompowni ścieków zlokalizowanych na terenie Aglomeracji, w tym czterech przepompowni zlokalizowanych w Gminie wiodącej, tj. PS-1NK – ul. Odrzańska, Nowy Kisielin (obiekt żelbetonowy podziemny z nadbudową), PS-1 – Zatonie ul. Lipowa (obiekt żelbetonowy podziemny z nadbudową), PS-1SK – ul. Dworcowa, Stary Kisielin (obiekt żelbetonowy podziemny z nadbudową), PS-11 – ul. Waszczyka (obiekt podziemny) oraz jednej przepompowni zlokalizowanej w Gminie Świdnica, tj. PS-1W – os. Polanka, Wilkanowo (obiekt żelbetonowy podziemny).

⁵² Dz. U z 2020 r. poz. 1333, ze zm. (dalej: *ustawa Prawo budowlane*)

Przedsiębiorstwo w latach 2018-2020 (III kwartał) planowało i przeprowadzało remonty sieci kanalizacyjnej, w tym renowację sieci kanalizacyjnej w ramach przedsięwzięcia nr 1 i przedsięwzięcia nr 2 (opis w pkt. 1.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

(akta kontroli str. 102-105, 247-257)

O przyłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej wpłynęło do ZWiK: 446 wniosków w 2018 r. (wydano 352 warunki przyłączenia do sieci), 500 wniosków w 2019 r. (wydano 402 warunki przyłączenia do sieci), 313 wniosków do końca września 2020 r. (wydano 248 warunków przyłączenia do sieci). Brak wydania warunków przyłączenia do sieci dotyczył odpowiednio: 94, 98 oraz 65 wniosków.

Główną przyczyną odmowy wydania warunków wykonania przyłącza był brak sieci kanalizacyjnej lub jej budowa.

Badanie pięciu przypadków zasadności odmowy (niewydania warunków wykonania przyłącza) podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej⁵³ wykazało, że w czterech przypadkach brak było możliwości technicznych świadczenia usługi, przy czym każdorazowo poinformowano wnioskodawcę, iż obowiązujący Plan Rozwoju nie przewiduje budowy urządzeń kanalizacyjnych w rejonie objętym wnioskiem. W jednym przypadku Spółka, pomimo iż posiadała techniczną możliwość świadczenia usług związanych z odbiorem ścieków (w obrębie nieruchomości zlokalizowane były urządzenia stanowiące własność ZWiK) nie wydała warunków przyłączenia do sieci kanalizacyjnej, co szerzej opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 262- 287, 294, 301)

W okresie objętym kontrolą dokonano odbioru 803 przyłączy, tj. 304 w 2018 r., 267 w 2019 r. oraz 232 do końca września 2020 r. Zawartych zostało 1.277 umów o odprowadzanie ścieków, tj. odpowiednio 551 w 2018 r., 433 w 2019 r. i 293 do końca września 2020 r.

(akta kontroli str. 262)

Kierownik Wydziału Rozwoju wyjaśnił, że znacząco wyższa liczba zawartych umów w stosunku do odebranych przyłączy jest w szczególności wynikiem:

- budowy budynków mieszkalnych wielolokalowych wyposażonych w jedno przyłącze kanalizacyjne - umowy zawierane są na każdy lokal mieszkalny;
- budowy budynków mieszkalnych wielorodzinnych, w którym część lokali przeznaczono pod usługi - umowy zawierane są na część mieszkalną (wspólnota) oraz na poszczególne lokale usługowe (najemcy);
- rozbudowy istniejących wodomierzy głównych o kolejne zestawy równoległe - umowy zawierane są w oparciu o istniejące przyłącza.

(akta kontroli str. 289)

W okresie objętym kontrolą Spółka przeprowadzała dwa rodzaje odbiorów przyłączy, tj. odbiór końcowy i odbiór przed zasypaniem. Odbiór końcowy dokumentowano każdorazowo protokołem końcowego przeglądu technicznego przyłącza kanalizacyjnego, natomiast odbiór przed zasypaniem dokumentowany był protokołem na prośbę inwestora/wykonawcy. Spółka nie prowadziła ewidencji odbiorów technicznych przyłączy kanalizacyjnych przeprowadzanych na terenie działalności Spółki. Kierownik Wydziału Rozwoju oświadczył, że: *po każdym odbiorze technicznym przyłącza wod.-kan., inspektor Spółki zgłasza ten fakt*

⁵³ Jedna odpowiedź z 2018 r., jedna odpowiedź z 2019 r. oraz trzy odpowiedzi z 2020 r.

w Wydziale Sprzedaży i opisuje wniosek dotyczący zawarcia umowy w części przeznaczonej na potwierdzenie prawidłowości wykonanego przyłącza. Wpis ten oznacza, iż od strony technicznej nie ma przeciwwskazań do podpisania umowy.

Badanie 20 przypadków, w których właściciele nieruchomości zgłosili do odbioru wybudowane przyłącze kanalizacyjne⁵⁴ wykazało, że we wszystkich przypadkach podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, Przedsiębiorstwo zawarło umowę o odprowadzanie ścieków, co stanowiło spełnienie art. 6 ust. 2 ustawy o zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

(akta kontroli str. 289-293, 295-298)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W przypadku jednego⁵⁵ spośród pięciu objętych badaniem wniosków o wydanie warunków przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej (zakończonych niewydaniem warunków) Spółka nie wydała warunków przyłączenia do sieci kanalizacyjnej, pomimo iż posiadała techniczną możliwość świadczenia usług związanych z odbiorem ścieków⁵⁶.

W odpowiedzi na ww. wniosek Spółka poinformowała⁵⁷ jedynie o możliwości wydania warunków przyłączenia do sieci kanalizacyjnej lub możliwości wykorzystania zrealizowanego przez właściciela sąsiedniej nieruchomości (ul. Wyspiańskiego) przyłącza kanalizacyjnego za jego zgodą, przy czym dotychczas wniosek nie został wycofany⁵⁸, a przedmiotowa nieruchomość nie została przyłączona do sieci.

Zgodnie z art. 15 ust. 4 ustawy o zbiorowym odprowadzaniu ścieków przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne jest obowiązane przyłączyć do sieci nieruchomość osoby ubiegającej się o przyłączenie nieruchomości do sieci, jeżeli są spełnione warunki przyłączenia określone w regulaminie, o którym mowa w art. 19 oraz istnieją techniczne możliwości świadczenia usług. Stosownie do § 12 Regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków⁵⁹ przyłączenie nieruchomości do sieci następuje po spełnieniu warunków technicznych podanych przez przedsiębiorstwo wodociągowo - kanalizacyjne osobie ubiegającej się o przyłączenie nieruchomości do sieci.

(akta kontroli str. 263-273, 282-287, 294, 301)

Prezes wyjaśnił, że: (...) zamiarem Spółki było w pierwszej kolejności uzyskanie od wnioskodawcy informacji o przyjętym przez niego rozwiązaniu, dotyczącym podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej. (...) Wobec powyższego, uzyskanie od wnioskodawcy informacji w sprawie sposobu podłączenia tej nieruchomości do sieci kanalizacyjnej oraz podjętej decyzji w sprawie podłączenia do sieci wodociągowej (związanej z koniecznością rozbudowy istniejących urządzeń), dałoby Spółce możliwość precyzyjnego oraz kompleksowego opracowania warunków przyłączenia do sieci. Wnioskodawca do dnia dzisiejszego

⁵⁴ Spośród 72 przyłączy kanalizacyjnych odebranych w sołectwie Zatonie w okresie od 1 września 2019 r. do 30 września 2020 r.

⁵⁵ Dotyczy wniosku z 23 września 2019 r. o wydanie warunków przyłączenia do sieci kanalizacyjnej nieruchomości zlokalizowanej w Zielonej Górze przy ul. Gen. Józefa Bema.

⁵⁶ W obrębie nieruchomości zlokalizowane były urządzenia stanowiące własność ZWiK w ul. Stanisława Wyspiańskiego.

⁵⁷ Pismem z dnia 7 października 2019 r.

⁵⁸ Według stanu na dzień 24 marca 2021 r.

⁵⁹ Załącznik do uchwały Nr V.98.2019 Rady Miasta Zielona Góra z dnia 26 lutego 2019 r. w sprawie regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków na terenie miasta Zielona Góra.

nie zajął stanowiska, ani nie podjął dalszych czynności w przedmiotowej sprawie uniemożliwiając tym samym Spółce podjęcie dalszych działań.

(akta kontroli str. 301)

W ocenie NIK, pomimo upływu ponad 1,5 rocznego okresu od złożenia wniosku oraz technicznych możliwości świadczenia usługi Spółka nie wydała wymaganych warunków przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, a także nie podjęła skutecznych działań w celu wyjaśnienia przedmiotowej sprawy (działania ograniczyły się jedynie do wysłania jednego pisma o charakterze informacyjnym). Należy mieć również na uwadze, że brak odpowiedzi wnioskodawcy na pismo Spółki nie może być uznane za wycofanie wniosku.

OCENA CZĄSTKOWA

Spółka dysponowała danymi odnośnie liczby czynnych przyłączy kanalizacyjnych, a także liczby zawartych umów o odprowadzanie ścieków, natomiast nie dysponowała aktualnymi i pełnymi informacjami odnośnie liczby i procencie mieszkańców obszaru objętego działalnością korzystających z sieci kanalizacyjnej, przydomowych oczyszczalni ścieków i ze zbiorników bezodpływowych. Brak przedmiotowych danych nie pozwalał na rzetelną realizację obowiązków sprawozdawczych z KPOŚK (wykazywano dane szacunkowe).

Spółka na szeroką skalę prowadziła działania edukacyjno-informacyjne zmierzające do zwiększenia liczby użytkowników sieci kanalizacyjnej. W konsekwencji m.in. tych działań następował coroczny znaczny przyrost nieruchomości przyłączanych do sieci, a także zawieranych umów na odprowadzanie ścieków. Podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej odbywały się każdorazowo zgodnie z obowiązującymi wymogami⁶⁰, a odmowy w tym zakresie⁶¹ – poza jednym przypadkiem – były uzasadnione.

Na bieżąco monitorowano stan techniczny urządzeń i sieci kanalizacyjnych przeprowadzając wymagane kontrole okresowe, a także wykonywano zaplanowane remonty i prace bieżące. W konsekwencji zapewniono ich prawidłową pracę, a stwierdzone i rzetelnie ewidencjonowane awarie nie wywoływały długotrwałych negatywnych skutków w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków.

OBSZAR

3. Oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie osadów ściekowych.

Opis stanu faktycznego

3.1. Zapewnienie właściwego oczyszczania ścieków

W badanym okresie Spółka posiadała ważne pozwolenie wodnoprawne (dalej: *pozwolenie*) na odprowadzanie ścieków komunalnych (udzielone przez Marszałka Województwa Lubuskiego decyzją z 20 listopada 2017 r., znak: DŚ.II.7322.85.2017. Ważność pozwolenia określono do 19 listopada 2027 r.).

(akta kontroli str. 303-309)

Pozwolenie odpowiadało wymogom rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego⁶².

Określono w nim następujące warunki:

1. Dopuszczalna ilość odprowadzanych ścieków do Kanału Łącza:

⁶⁰ Badaniem objęto 20 przypadków przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.

⁶¹ Badaniem objęto 5 przypadków odmowy przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.

⁶² Dz. U. z 2014 r. poz. 1800.

- średniodobowa - $Q_{\text{śr d}} = 51.255 \text{ m}^3/\text{d}$
- maksymalna godz. dla pogody bezdeszczowej - $Q_{\text{max h}} = 2.880 \text{ m}^3/\text{h}$
- maksymalna godz. dla pogody deszczowej - $Q_{\text{max h}} = 5.760 \text{ m}^3/\text{h}$
- maksymalna roczna $Q_{\text{max r}} = 18.759.330 \text{ m}^3/\text{rok}$

2. Dopuszczalne wskaźniki oczyszczonych ścieków:

- Cd – średniodobowa – 0,4 mg Cd/l; - średnia miesięczna – 0,2 mg Cd/l
- BZT₅ – 15 mg O₂/l
- ChZT_{Cr} – 125 mg O₂/l
- zawiesiny ogólne – 35 mg/l
- azot ogólny – 10 mg N/l
- fosfor ogólny – 1 mg P/l
- ołów – 0,5 mg Pb/l
- nikiel – 0,5 mg Ni/l
- chrom ogólny – 0,1 mg Cr/l

3. W pozwoleniu zobowiązano Spółkę m.in. do:

- prowadzenia stałego monitoringu ilości i jakości odprowadzonych ścieków,
- prowadzenia monitoringu jakości wód kanału Łącza i Kanału Zimny Potok,
- partycypowania w kosztach utrzymania i konserwacji Kanału Łącza⁶³,
- prowadzenia pomiaru ilości i jakości ścieków po przelewie burzowym w kanale obiegowym przed ich zmieszaniem z oczyszczonymi ściekami.

(akta kontroli str. 303-319)

W dniach 25-26 listopada 2020 r., w ramach kontroli Inspekcji Ochrony Środowiska przeprowadzonej w trybie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK, została pobrana próba średniodobowa ścieków odprowadzanych do odbiornika.

W wyniku badania przeprowadzonego przez akredytowane laboratorium stwierdzono, że próba spełnia wymogi określone w pozwoleniu.

(akta kontroli str. 320-324, 392)

Oczyszczalnia Ścieków „Łącza” pracuje w układzie mechaniczno-biologicznego oczyszczania ścieków z biologiczną defosfatacją, denitryfikacją i nityfikacją⁶⁴ oraz chemicznym strącaniem pozostałego fosforu. Proces oczyszczania ścieków przebiega następująco:

1) Część mechaniczna:

- ścieki doprowadzane są do oczyszczalni kanałem otwartym na końcu, którego umieszczona jest przelewowa komora separacyjna, gdzie nadmiar ścieków deszczowych odprowadzany jest obejściem technologicznym oczyszczalni;
- ścieki z separacyjnej komory przelewowej oraz z punktu zlewnego⁶⁵ dla ścieków dowożonych taborem asenizacyjnym przepływają otwartym kanałem dopływowym do budynku krat;

⁶³ Na odcinku od ujścia Kanału Łącza II do Kanału Łącza do jego ujścia do Kanału Zimny Potok, w wysokości 51% corocznych ogólnych kosztów ponoszonych przez administratora ww. cieku.

⁶⁴ Defosfatacja – proces usuwania związków fosforu, denitryfikacja - proces polegający na redukcji azotanów do azotu, nityfikacją - proces utleniania amoniaku i soli amonowych do azotynów i azotanów prowadzony przez bakterie nityfikacyjne.

⁶⁵ Punkt zlewy wyposażony jest w pomiar przepływu i czytnik kart magnetycznych.

- skratki zatrzymane na sitach rzadkich, a następnie gęstych, zostają poprzez sprasowanie odwodnione, poddane higienizowaniu wapnem chlorowanym i wywożone na składowisko odpadów;
- ścieki oczyszczone na sitach dopływają do piaskowników przedmuchiwanych z usuwaniem ciał pływających. Wyplukany i odwodniony piasek oraz ciała pływające transportowane są do kontenerów i następnie wywożone na składowisko odpadów;
- po opuszczeniu piaskowników ścieki doprowadzane są do osadników wstępnych. Wytrącony w osadnikach osad dostarczany jest do grawitacyjnego zagęszczacza osadu wstępnego, po czym trafia do instalacji odwadniania (prasa komorowa lub taśmowa) i następnie poddawany jest termicznej przeróbce w instalacji suszenia i spalania osadów (szerszy opis procesu suszenia i spalania zawarto w dalszej części wystąpienia).

2) Część biologiczna:

- z części mechanicznej oczyszczalni ścieki przepływają przez komorę defosfatacji i następnie zostają napowietrzone;
- ścieki z komór napowietrzania osadu czynnego dopływają do osadników wtórnych radialnych, w których następuje sedymentacja osadu czynnego i klarowanie ścieków oczyszczonych. Oczyszczone ścieki odpływają do kanału odprowadzającego;
- osad z osadników przepompowywany jest do grawitacyjnych zagęszczaczy. Po około trzech dobach osad poddawany jest procesowi chemicznego kondycjonowania i po rozdrobnieniu wywożony jest do wykorzystania rolniczego bądź transportowany do instalacji suszenia.

(akta kontroli str. 310-319, 339-347)

W okresie objętym kontrolą Spółka wykonywała okresowe kontrole (przeglądy) stanu technicznego obiektów oczyszczalni ścieków i stacji zlewnej w terminach wymaganych przepisami ustawy Prawo budowlane (co roku i co pięć lat).

(akta kontroli str. 348-349)

W wyniku tych kontroli nie formułowano zaleceń w zakresie konieczności przeprowadzenia istotnych prac mających na celu zapobieżenie awariom, a jedynie zalecenie dotyczące bieżących prac konserwacyjno-remontowych⁶⁶. Sprawność urządzeń i ich dobry stan techniczny potwierdziły również wyniki kontroli (ogłędzin) przeprowadzonej na zlecenie NIK przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska (dalej: WIOŚ).

(akta kontroli str. 348-349, 310-319)

W ramach modernizacji posiadanych obiektów, z inicjatywy Spółki, w kontrolowanym okresie wykonano m.in. następujące prace:

- powiększono plac w kierunku kanału dosyłowego ścieków;
- wymieniono siłownik hydrauliczny na prasie komorowej;
- wykonano balustradę zabezpieczającą przy punkcie zlewnym;
- wymieniono powłokę hydroizolacyjną oraz przelewy pilaste w osadnikach wtórnych;

⁶⁶ Dotyczyły m.in.: uszczelnienia szczelin dylatacyjnych w komorze defosfatacji i komorach napowietrzania – uszczelnienia prowadzone są na bieżąco, wymiany częściowo skorodowanych kanałów wentylacji wywiewno-nawiewnej w budynku krat oraz remontu kanalizacji podposadzkowej w budynku prasy komorowej – naprawy zostały zaplanowane w najbliższym czasie.

- w osadniku wtórnym nr 1 wymieniono zgarniacz ciał pływających na ślimakowy (na kolejne lata zaplanowano wymianę zgarniaczy w pozostałych osadnikach).

(akta kontroli str. 350-351)

W zakresie spełniania przez Spółkę poszczególnych warunków oraz obowiązków określonych w pozwoleniu ustalono m.in., że:

- badania w zakresie wskaźników określonych w załączniku nr 3 do ww. rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r., wykonywane były zarówno dla ścieków dopływających jak i odpływających z wymaganą częstotliwością (dwa razy w miesiącu);
- badania w zakresie zawartości metali ciężkich (kadm, nikiel, ołów, chrom) wykonywane były z częstotliwością wymaganą w operacie wodnoprawnym (raz na dwa miesiące);
- prowadzono wymagany, i w sposób zgodny z ustalonymi warunkami, monitoring jakości wód Kanału Łącza i Kanału Zimny Potok (w czterech punktach pomiarowych raz na trzy miesiące);
- Spółka co roku podpisywała porozumienia z PGW Wody Polskie⁶⁷ w sprawie partycypowania w kosztach utrzymania i konserwacji m.in. Kanału Łącza na odcinku od km 0+000 do km 2+265 tego kanału tj. od ujścia Kanału Łącza II do Kanału Łącza do jego ujścia do Kanału Zimny Potok, w wysokości 51% corocznych ogólnych kosztów ponoszonych przez administratora ww. cieku;
- na bieżąco prowadzono pomiar ilości ścieków w kanale obiegowym po przelewie burzowym i za każdym razem, gdy kanałem były odprowadzane ścieki, badano ich jakość przed zmieszaniem z oczyszczonymi ściekami;
- w kontrolowanym okresie nie wystąpiły przypadki skutkujące koniecznością zapłaty wynagrodzenia osobom trzecim za szkody w związku z udzielonym pozwoleniem wodnoprawnym oraz nie wystąpiły istotne zmiany dot. gospodarki ściekowej, o których należałoby poinformować odpowiednie organy.

(akta kontroli str. 310-319, 325-338, 352-353, 361, 409-417)

Badania, do których Spółka była zobowiązana, wykonywane były każdorazowo przez akredytowane laboratoria w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności⁶⁸.

(akta kontroli str. 310-319, 392)

Spółka, zgodnie z art. 304 ust. 1 ustawy Prawo wodne oraz wymogami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 19 listopada 2008 r.⁶⁹, przekazywała do WIOŚ wyniki pomiarów ilości i jakości wprowadzonych ścieków do wód lub do ziemi.

Nie wystąpił przypadek zakwestionowania przez WIOŚ przedłożonych przez Spółkę wyników pomiarów ilości, stanu składu i składu ścieków oraz minimalnego procentu redukcji substancji zanieczyszczających w procesie oczyszczania ścieków, w wyniku, którego zostałoby wszczęte postępowanie o ustalenie podwyższonej opłaty za odprowadzanie ścieków.

(akta kontroli str. 352-360)

⁶⁷ Porozumienia z dnia: 29.03.2018 r., 31.12.2018 r. i 31.12.2019 r.

⁶⁸ Dz. U. z 2019 r. poz. 155, ze zm.

⁶⁹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie rodzajów wyników pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją instalacji lub urządzenia i innych danych oraz terminów i sposobów ich prezentacji (Dz. U. Nr 215 poz. 1366) – akt ten został uchylony z dniem 1 stycznia 2021 r.

3.2. Zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych

W Spółce w związku z eksploatacją instalacji oczyszczalni ścieków w poszczególnych latach objętych kontrolą wytworzono następujące odpady:

- 19 08 05 – ustabilizowane komunalne osady ściekowe (dalej: koś): w 2018 r. – 3.448,4 Mg suchej masy, w 2019 r. – 3.356,0 Mg suchej masy, w 2020 r. (do III kw.) – 2.345,0 Mg suchej masy;
- 19 08 01 – skratki - odpowiednio: 398,9 Mg, 440,3 Mg, 365,0 Mg;
- 19 08 02 – zawartość piaskowników – odpowiednio: 728,9 Mg, 954,2 Mg, 546,7 Mg;
- 19 08 09 – tłuszcze i mieszaniny olejów z separacji olej/woda zawierające wyłącznie oleje jadalne i tłuszcze – odpowiednio: 100,5 Mg, 362,1 Mg, 44,4 Mg;
- 19 01 12 – żużel i popioły paleniskowe inne niż wymienione w 19 01 11 – odpowiednio: 12,3 Mg, 81,9 Mg, 0,0 Mg.

Ponadto w ww. okresie wytworzono odpady sklasyfikowane jako niebezpieczne o kodzie 19 01 07* - odpady stałe z oczyszczania gazów odlotowych w ilości odpowiednio: 9,4 Mg, 14,7 Mg, 8,6 Mg.

(akta kontroli str. 362)

Spółka zawarła umowę z pomiotem posiadającym stosowne zezwolenie w zakresie gospodarowania odpadami oraz na transport odpadów w rozumieniu art. 24 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach⁷⁰, na wykonywanie usługi związanej z przejęciem do zagospodarowania odpadów m.in. skratek, zawartości piaskowników, tłuszczy i mieszaniny olejów.

(akta kontroli str. 363-370)

Decyzją z dnia 17 sierpnia 2015 r. znak: DR-OS.6221.4.2015.AS, zmienioną decyzją z dnia 9 kwietnia 2020 r. znak: DR-OS.6221.10.2019.AS, Prezydent Miasta Zielona Góra udzielił Spółce pozwolenia na wytwarzanie odpadów z uwzględnieniem zezwolenia na przetwarzanie odpadów - w związku z eksploatacją instalacji Oczyszczalni Ścieków w Zielonej Górze, ul. Łężyca. Termin ważności decyzji określono do 17 sierpnia 2025 r.

(akta kontroli str. 371-391)

Ewidencja odpadów w latach 2018, 2019 oraz w styczniu 2020 r. prowadzona była w formie papierowej, na obowiązujących drukach. Od lutego 2020 r. karty ewidencji odpadów oraz karty przekazania odpadów prowadzone są w BDO⁷¹.

Wszystkie wytworzone w oczyszczalni, w badanych latach, osady ściekowe zostały zakwalifikowane jako ustabilizowane komunalne osady ściekowe o kodzie 19 08 05. Osady nie były kwalifikowane jako niebezpieczne.

(akta kontroli str. 310-319, 362)

W kontrolowanym okresie w przypadku koś stosowane były trzy sposoby postępowania:

- wykorzystanie do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i produkcji pasz (proces R10⁷²) - w 2018 r. zagospodarowano 3.201 Mg s.m., w 2019 r. 2.326 Mg s.m. w 2020 r. (do III kw.) 2.345 Mg s.m.;
- przekształcanie termiczne na ładzie (proces D10) – zagospodarowano odpowiednio: 247 Mg s.m., 307 Mg s.m., 0 Mg s.m.;

⁷⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 779, ze zm.

⁷¹ Spółka posiada nadany numer rejestrowy w BDO 000089643.

⁷² Proces R10 - obróbka na powierzchni ziemi przynosząca korzyści dla rolnictwa lub poprawę stanu środowiska.

- recykling lub regeneracja substancji organicznych, które nie są stosowane jako rozpuszczalniki w tym kompostowanie i inne biologiczne procesy przekształcania (proces R3) - zagospodarowano odpowiednio: 0 Mg s.m., 723 Mg s.m., 0 Mg s.m.

(akta kontroli str. 310-319, 393, 371-391)

Przekształcenie termiczne koś w oczyszczalni składa się z dwóch zasadniczych elementów, tj. suszarni oraz spalarni osadów. Proces suszenia polega na wytwarzaniu w suszarce trzech faz materiału (wilgotna, gęstoplastyczna, sucha). Po wysuszeniu osad spalany jest w komorze. Spaliny z procesu spalania są odpylane, a następnie oczyszczane.

(akta kontroli str. 310-319, 339-347)

Dla przedmiotowej instalacji wydane zostało pozwolenie na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza - decyzja Marszałka Województwa Lubuskiego z 14 grudnia 2018 r. znak: DŚ.II.7223.20.2018, z terminem ważności do 13 grudnia 2028 r.⁷³.

(akta kontroli str. 394-408)

W poszczególnych latach objętych kontrolą, koś wykorzystywane w rolnictwie do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i pasz, odbierał jeden podmiot⁷⁴. Odpady te stosowano w gospodarstwach rolnych zlokalizowanych w 10 miejscowościach w województwie lubuskim⁷⁵.

Przed przekazaniem koś w celu ich wykorzystania w procesie R10, każdorazowo:

- osad poddawano procesowi chemicznego kondycjonowania, odwodnieniu w komorowej prasie filtracyjnej oraz higienizacji przez posypywanie wapnem (art. 96 ust. 4 ustawy o odpadach);
- przed przekazaniem władającemu powierzchnią ziemi poddawano osady badaniom (art. 96 ust. 6 ustawy o odpadach);
- przekazywano, wraz z osadami, władającemu powierzchnią ziemi, na której komunalne osady ściekowe miały być stosowane, informacje o dawkach tego osadu, które mogą być stosowane na poszczególnych gruntach, oraz wyniki przeprowadzonych badań (art. 96 ust. 7 ustawy o odpadach);
- powiadamiano w formie pisemnej Lubuskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska o zamiarze przekazania tych osadów władającemu powierzchnią ziemi, na której te osady miały być stosowane, wraz z informacją o ich odbiorcy oraz numerze ewidencyjnym działki, na których miały być stosowane, na co najmniej 7 dni przed przekazaniem (art. 96 ust. 8 i ust. 9 ustawy o odpadach).

(akta kontroli str. 310-319, 418-439)

Zarówno komunalne osady ściekowe, jak i grunty, na których osady te miały być stosowane, podlegały badaniom przez akredytowane laboratorium⁷⁶.

(akta kontroli str. 310-319, 392, 418-419)

⁷³ Wcześniej pozwolenie wydane decyzją Marszałka Województwa Lubuskiego z dnia 20 sierpnia 2009 r. znak: DW.II.7800-19/09, z terminem ważności do dnia 31 grudnia 2018 r.

⁷⁴ Przez firmę GEOTRANS SA z/s we Wrocławiu na mocy umów: nr 01-RL/2018 zawartej z dnia 15 stycznia 2018 r. oraz nr 01-RL/2020 zawartej w dniu 3 stycznia 2020 r. Dopuszcza się zagospodarowanie ustabilizowanych komunalnych osadów ściekowych na cele określone w art. 96 ust. 1 punkt 2, 3, 4 i 5 oraz art. 27 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 o odpadach.

⁷⁵ Bobrownik, Otyń, Bielice, Szczawno, Wysoka, Sokołów, Leśniów Wielki, Koźla, Podbrzezie Dolne, Niedoradz.

⁷⁶ SGS Polska Sp. z o.o. Laboratorium Środowiskowe w Pszczynie nr akredytacji AB 1232, od 25.09.2020 r. AB 313.

Wytwarzane i przekazywane przez Spółkę komunalne osady ściekowe nie były stosowane poza obszarem województwa lubuskiego, co było zgodne z wymogiem określonym w przepisie art. 20 ust. 3 pkt 1 ustawy o odpadach.

(akta kontroli str. 310-319, 418-419)

W okresie objętym kontrolą koś nie były przekazywane w celu odzysku w procesie termicznego przekształcenia (proces R1), ani w celu unieszkodliwienia poprzez składowanie w gruncie lub na powierzchni ziemi (proces D1).

(akta kontroli str. 393)

Informacje dotyczące ilości zagospodarowanej koś wykazywane w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK były zgodne ze stanem faktycznym, za wyjątkiem danych dotyczących procesu R10 sprawozdanych za 2019 r., co szerzej opisano w nieprawidłowości nr 2 w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości obszaru 1*.

(akta kontroli str. 393, 440-442, 443-444)

W kontrolowanym okresie występowały awarie wężła termicznego przeróbki osadów, które były usuwane na bieżąco m.in. poprzez: wymianę matrycy peletyzatora; remont: sprzęgła suszarki FZU/231-I.18, tulei wału suszarki; naprawę: systemu monitorowania spalin, przenośnika kubelkowego peletu oraz filtra workowego.

W grudniu 2019 r. nastąpiła awaria łożyskowania bębna suszarki, oraz uszkodzenie łopat bębna suszarki - od tego czasu suszarnia nie jest użytkowana.

Kierownik oczyszczalni wyjaśnił, że: (...) *Ze względu na wysokie koszty naprawy oraz dużą awaryjność suszarki, planowana jest wymiana na nową.*

Odnosnie postępowania z koś w czasie awarii, wyjaśnił że: *W czasie napraw oraz od momentu unieruchomienia wężła termicznego, komunalne osady ściekowe są odbierane i zagospodarowywane w procesie R10 i R3 przez firmę Geotrans w ramach podpisanych umów.*

(akta kontroli str. 350-351, 445-448)

Z ustaleń dokonanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska przeprowadzonej w trybie art. 12 ustawy o NIK wynika, że nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie gospodarki odpadami, w tym dotyczących urządzeń służących do przeróbki koś.

(akta kontroli str. 310-319)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Spółka zgodnie z obowiązującymi wymogami oczyszczala ścieki komunalne i zagospodarowała komunalne osady ściekowe, a także rzetelnie prowadziła ewidencje w tym zakresie. Stan urządzeń technologicznych zapewniał prawidłową pracę oczyszczalni oraz prawidłowe zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych.

OBSZAR

4. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

4.1. Zapewnienie środków na finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

Na realizację zadań obejmujących zbiorowe odprowadzanie ścieków w okresie objętym kontrolą Spółka planowała wydatki w wysokości:

- 17.842,4 tys. zł na rok 2018, w tym 12.338 tys. zł na przedsięwzięcie nr 1 i 1.762,9 tys. zł na przedsięwzięcie nr 2 oraz 3.741,5 tys. zł⁷⁷ na pozostałe zadania;
- 40.318,5 tys. zł na rok 2019, w tym 17.524 tys. zł na przedsięwzięcie nr 1 i 22.174,5 tys. zł na przedsięwzięcie nr 2 oraz 620 tys. zł na pozostałe zadania;
- 43.292 tys. zł na rok 2020 (III kwartał), w tym 11.038 tys. zł na przedsięwzięcie nr 1 i 31.214 tys. zł na przedsięwzięcie nr 2 oraz 1.040 tys. zł na pozostałe zadania.

(akta kontroli str. 103, 105)

Finansowanie przedsięwzięcia nr 1 i przedsięwzięcia nr 2 zaplanowano ze środków z Funduszu Spójności POIŚ 2014-2020 i ze środków własnych ZWiK, w tym w formie pożyczek z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dalej: NFOŚiGW), pozostałe zadania planowano ze środków własnych ZWiK.

(akta kontroli str. 103, 105)

W celu zapewnienia finansowania przedsięwzięcia nr 1 i przedsięwzięcia nr 2 Spółka wystąpiła o uzyskanie dofinansowania do NFOŚiGW w ramach działania 2.3. Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach Oś Priorytetowa II Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu POIŚ 2014-2020⁷⁸. Ponadto celem uzupełnienia wkładu własnego Spółka wystąpiła do NFOŚiGW o dofinansowanie ww. przedsięwzięć w formie pożyczki⁷⁹.

(akta kontroli str. 109-122, 288, 449-456)

Powyższe działania zapewniły uzyskanie niezbędnych środków finansowych na realizację zaplanowanych przedsięwzięć, w tym warunkujących realizację przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017. I tak :

- w dniu 20 marca 2017 r. Spółka zawarła umowę nr POIS.02.03.00-00-0215/16-00 z NFOŚiGW o dofinansowanie projektu " Gospodarka ściekowa na terenie aglomeracji Zielona Góra – Etap IV" z okresem kwalifikowalności wydatków od 1 kwietnia 2014 r. do 31 grudnia 2021 r.⁸⁰ oraz planowanym całkowitym kosztem realizacji projektu 70.679,6 tys. zł⁸¹, w tym dofinansowaniem nie większym niż 36.632,7 tys. zł. i wkładem własnym 34.046,9 tys. zł. W wyniku przekroczeń wartości zamówienia aneksem nr POIS.02.03.00-00-0215/16-02 z 23 stycznia 2019 r. zwiększono koszt całkowity z 70.679,6 tys. zł na 76.521,7 tys. zł⁸² oraz wysokość dofinansowania z 36.632,7 tys. zł na 39.660,6 tys. zł;
- w dniu 28 sierpnia 2017 r., Spółka zawarła umowę nr 171/2017/Wn04/OW-KI-YS/P z NFOŚiGW o dofinansowanie przedsięwzięcia nr 1 w formie pożyczki w wysokości 18.559,3 tys. zł udzielanej ze środków NFOŚiGW;
- w dniu 28 listopada 2017 r. Spółka zawarła umowę nr POIS.02.03.00-00-0238/17-00 z NFOŚiGW o dofinansowanie projektu " Gospodarka ściekowa na terenie aglomeracji Zielona Góra – Etap V" z okresem kwalifikowalności wydatków od 1 kwietnia 2014 r. do 31 grudnia 2021 r. oraz planowanym

⁷⁷ W przypadku dwóch zadań planowane wydatki w łącznej wysokości 1.115 tys. zł planowano wraz z częścią wodociagową.

⁷⁸ W przypadku przedsięwzięcia nr 1 wniosek o numerze POIS.02.03.00-00-0215/16 zarejestrowany w SL2014 21 października 2016 r., a w przypadku przedsięwzięcia nr 2 wniosek o numerze POIS.02.03.00-00-0238/17 zarejestrowany w SL2014 26 maja 2017 r.

⁷⁹ W przypadku przedsięwzięcia nr 1 wniosek nr 934/2017, który wpłynął do NFOŚiGW 22 maja 2017 r., a w przypadku przedsięwzięcia nr 2 wniosek nr 188/2018, który wpłynął do NFOŚiGW 3 czerwca 2018 r.

⁸⁰ Tj. okres realizacji projektu, w którym mogą być ponoszone wydatki kwalifikowalne.

⁸¹ Wydatki kwalifikowalne przed dochodem 57.463,1 tys. zł.

⁸² Wydatki kwalifikowalne przed dochodem 62.212,8 tys. zł.

całkowitym kosztem realizacji projektu 87.130,7 tys. zł⁸³, w tym dofinansowaniem nie większym niż 45.159,2 tys. zł. i wkładem własnym 41.971,5 tys. zł. Aneks nr POIS.02.03.00-00-0238/17-02 z 26 czerwca 2020 r. wydłużono okres kwalifikowalności wydatków do 31 grudnia 2022 r., a ponadto zmianie uległ koszt całkowity z 87.130,7 tys. zł na 96.488,9 tys. zł⁸⁴ oraz wysokość dofinansowania z 45.159,2 tys. zł na 50.009,5 tys. zł;

- w dniu 11 lipca 2018 r. – Spółka zawarła umowę nr 143/2018/Wn04/OW-ki-ys/P z NFOŚiGW o dofinansowanie przedsięwzięcia nr 2 w formie pożyczki w wysokości 23.816,8 tys. zł. udzielanej ze środków NFOŚiGW.

Pozostałe środki na finansowanie ww. zadań stanowiły środki własne Przedsiębiorstwa.

(akta kontroli str. 103, 105, 109-205, 288, 449-456)

4.2. Finansowanie zabierania i oczyszczania ścieków komunalnych

W okresie objętym kontrolą w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków Spółka zrealizowała wydatki w wysokości:

- 3.490,3 tys. zł w 2018 r., w tym 2.205,4 tys. zł na realizację przedsięwzięcia nr 1 i 481,2 tys. zł na realizację przedsięwzięcia nr 2 i 803,7 tys. zł na pozostałe zadania;
- 11.040,6 tys. zł w 2019 r., w tym 8.973,8 tys. zł na realizację przedsięwzięcia nr 1 i 2004,3 tys. zł na realizację przedsięwzięcia nr 2 i 62,5 tys. zł na pozostałe zadania;
- 32.196,5 tys. zł w 2020 r. (III kwartał), w tym 17.728,9 tys. zł na realizację przedsięwzięcia nr 1 i 13.240,8 tys. zł na realizację przedsięwzięcia nr 2 i 1.226,8 tys. zł na pozostałe zadania.

W zakresie inwestycji ujętych w AKPOŚK 2017 zrealizowane wydatki do końca września 2020 r. w przypadku przedsięwzięcia nr 1 stanowiły:

- 67,6% planowanych wydatków na rozbudowę oczyszczalni ścieków;
- 92,8% planowanych wydatków na budowę zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej dla sołectwa Zatonie;
- 30% planowanych wydatków na renowację istniejącej sieci kanalizacyjnej na terenie miasta Zielona Góra,

a w przypadku przedsięwzięcia nr 2:

- 42,3% planowanych wydatków na budowę sieci kanalizacji sanitarnej w sołectwie Ochla;
- nie zrealizowano planowanych wydatków na renowację kanalizacji na terenie Aglomeracji Zielona Góra.

Niepełne wydatkowanie środków w okresie objętym kontrolą było konsekwencją opóźnień w realizacji zadań, których przyczyny opisano w pkt. 1.3. niniejszego wystąpienia.

(akta kontroli str. 102-106, 152-157, 204-205)

Dane dotyczące poniesionych wydatków na realizację zadań w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków podane w sporządzanych przez Spółkę sprawozdaniach z realizacji KPOŚK za lata 2018-2019 nie były w pełni rzetelne, co szerzej opisano w nieprawidłowości nr 2 w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości obszaru 1*.

⁸³ Wydatki kwalifikowalne przed dochodem 70.838 tys. zł.

⁸⁴ Wydatki kwalifikowalne przed dochodem 78.446,2 tys. zł.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Spółka podejmowała skuteczne działania w celu pozyskania oraz zbilansowania środków finansowych niezbędnych do realizacji przedsięwzięć dotyczących gospodarki ściekowej, w szczególności przedsięwzięć ujętych w AKPOŚK 2017.

IV. Wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Uregulowanie stanu formalno-prawnego w odniesieniu do składników zarządzanej przez ZWiK infrastruktury kanalizacyjnej bez tytułu prawnego.
2. Wykazywanie rzetelnych danych w sprawozdaniach z realizacji KPOŚK.
3. Wydawanie warunków przyłączenia do sieci kanalizacyjnej w sytuacji posiadania technicznych możliwości świadczenia usług związanych z odbiorem ścieków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, dnia 17 maja 2021 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze

Kontrolerzy
Krzysztof Jodko
główny specjalista k.p.

p.o. Dyrektora
Włodzimierz Stobrawa

.....
podpis

Ewa Grosse
specjalista k.p.

.....
podpis

.....
podpis

